

ENGELSKA LÅNORD I DATORTIDNINGARNA PC FÖR ALLA OCH MIKROBITTI

Sonja Hannila

Föredrag vid professor
Matti Rahkonens seminarium
Svenska språket, Institutionen för
Språk vid Jyväskylä universitet
Vintern 2009

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Sonja Hannila	
Otsake: Engelska lånord i datortidningarna PC För Alla och MikroBitti	
Aine: ruotsin kieli	Pro gradu –tutkielma
Vuosi 2009	Sivumäärä 72
<p>Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia englanninkielisiä lainasanoja ruotsin- ja suomenkielisissä tietotekniikkalehdissä esiintyy. Materiaalinani on ruotsinkielinen lehti PC För Alla 2/2008 ja suomenkielinen lehti MikroBitti 11/2008. Tavoitteena on selvittää ja verrata, millaisia lainasanoja lehdissä on, millaisia ilmiöitä ne ilmentävät ja mihin sanaluokkiin ne kuuluvat.</p> <p>Tutkielman metodi on kvalitatiivinen. Kiinnitän huomiota erityisesti niihin lainasanoihin, jotka esiintyvät molemmissa lehdissä: Lajittelen nämä lainasanat lainatyypeittäin ja vertailen pareittain niiden ominaisuuksia ja esiintymistä lehtien välillä. Tämän lisäksi tutkin lainasanoja yleisellä tasolla lainatyypeittäin tarkastellen niiden eroja ja yhtäläisyyksiä lehtien välillä.</p> <p>Suurin osa lainasanoista on substantiiveja. Näiden lisäksi materiaalissa esiintyy adjektiiveja, verbejä ja adverbejä. Lainoja esiintyy molemmissa lehdissä sekä artikkeleissa että mainoksissa. Lainasanat kuvastavat pääasiassa konkreettisia ja abstrakteja tietoteknisiä ja teknisiä ilmiöitä, jotka ovat kansainvälisesti levinneitä.</p> <p>Lainasanatutkimuksesta voidaan päätellä, että englanninkielisiä lainoja esiintyy suomen kielen ja ruotsin kielen tietotekniikkasanastossa. Kotoperäisten termien sijaan käytetään usein englanninkielisiä sanoja ymmärrettävyyssyistä: tietotekniikan ala on hyvin kansainvälinen ja nopeasti kehittyvä, ja englanninkieliset termit ehtivät usein vakiintumaan ennen kotoperäisiä termejä.</p>	
Avainsanat: englanninkieliset lainasanat, tietotekniikka	
Kirjasto/Säilytyspaikka: Aallon kirjasto	
Muita tietoja:	

1 INLEDNING.....	4
2 SPRÅKFÖRÄNDRING.....	5
2.1 Orsaker till att språk förändras.....	6
2.2 Attityder till språkförändring och lå nord.....	8
3 ENGELSKAN SOM LÅNGIVANDE SPRÅK.....	9
3.1 Engelskan i datorvärlden.....	11
3.2 Fackspråk och engelskan.....	13
4 ORDBILDNING I SVENSKAN OCH FINSKAN.....	15
4.1 Sammansättning.....	15
4.1.1 Determinativ och kopulativ sammansättning.....	15
4.1.2 Sammansatta substantiv och adjektiv.....	17
4.1.3 Sammansatta verb, partikelverb och adverb.....	17
4.2 Avledning.....	18
4.2.1 Prefixavledning.....	18
4.2.2 Suffixavledning.....	19
4.3 Kortord och förkortning.....	20
4.4 Lån.....	21
5 OLIKA TYPER AV SPRÅKLIGA LÅN.....	21
5.1 Ordlån.....	22
5.2 Direkta lån.....	22
5.3 Begreppslån/Översättningslån.....	23
5.4 Blandlån.....	24
5.5 Pseudolån.....	25
5.6 Konstruktionslån.....	25
6 ANALYS AV MATERIALET.....	26
6.1 Direkta lån.....	26
6.2 Översättningslån.....	28
6.3 Ordlån.....	37
6.4 Blandlån.....	48
6.5 Konstruktionslån.....	54
6.6 Skillnader och likheter mellan lånen.....	55
6.6.1 Skillnader och likheter mellan direkta lån.....	55
6.6.2 Skillnader och likheter mellan översättningslån.....	56
6.6.3 Skillnader och likheter mellan ordlån.....	57
6.6.4 Skillnader och likheter mellan blandlån.....	59
6.6.5 Skillnader och likheter mellan konstruktionslån.....	61
7 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION.....	62
LITTERATUR.....	64
BILAGA.....	68

1 INLEDNING

Under alla tider har språk lånat in element från andra språk. Oftast har man lånat in beteckningar på nya innovationer eller ideologiska strömningar och andra kulturella företeelser. Idag har den tekniska och datatekniska utvecklingen börjat gå allt snabbare vilket innebär att en allt större termuppsättning inom området ifråga har blivit internationellt känd. Det största långivarspråket i dag är engelska. Eftersom engelskan talas överallt, i synnerhet där de nya innovationerna inom datatekniken kommer från, koncentrerar jag mig på de engelska lånorden i denna uppsats.

Tidigare forskning inom området har koncentrerat sig på språkhistoriska undersökningar där man har studerat orsakerna till språkförändringar på språkets olika nivåer, utrett orsakerna till varför man lånar in ord i allmänhet och varför ett visst språk dominerar som långivande språk. Inom sociolingvistik har man forskat bl.a. i variation i uttal med synkrona undersökningar, den sociala rörlighetens betydelse för språkförändringar och skillnader i språkbruket mellan män och kvinnor. Den kvantitativa forskningen har studerat t.ex. hur mycket engelska det finns i olika språk i form av lån. (Edlund 1988; Edlund & Hene 1992; Sundgren 2004.)

Syftet med denna uppsats är att utreda de engelska lånorden i den svenska datortidningen *PC För Alla* och i den finska datortidningen *MikroBitti*. Jag koncentrerar mig på lånen på den lexikala nivån, dvs. ord och fraser. Jag vill veta hurdana lånord det finns i tidningarna, vilka slags företeelser dessa lånord representerar och vad som är deras ordklassstillhörighet. Ytterligare vill jag veta om det finns skillnader eller likheter mellan lånorden mellan tidningarna. Antagligen är lånorden i materialet benämningar på nya, såväl abstrakta som konkreta, innovationer och att de huvudsakligen tillhör substantiv. Jag tror också att vid sidan av substantiv förekommer det även adjektiv och verb eftersom de tillhör öppna ordklasser som lånas in lättare.

Metoden i denna undersökning är kvalitativ. Primärmaterialet är februari-numret 2008 av datortidningen *PC För Alla* som är Sveriges största och mest lästa datortidning och november-numret 2008 av den finska datortidningen *MikroBitti*. För den teoretiska bakgrunden läste jag flera böcker om grammatik, lånord, ordbildning, språkförändringar och engelskans ställning i världen och inom datateknik. Själva tidningarna läste jag igenom och

plockade fram de engelska lånorden och kategoriserade orden efter typ av lån.

Andra kapitlet handlar om språkförändring. Jag utreder orsakerna till varför språk förändras och hurdan man har ställt sig till språkförändring och lånord. I kapitel tre berättar jag om engelskan som långivande språk och dess roll i datorspråk och fackspråk. Fjärde kapitlet handlar om ordbildning och jag presenterar de olika möjligheterna att bilda ord i svenska och finska. Femte kapitlet handlar om olika typer av språkliga lån och hur de kan klassificeras. Kapitel sex är analys av materialet: jag presenterar parvis och enligt låntyp några sådana lånord som förekommer i bägge tidningarna och redogör för skillnader och likheter mellan lånorden mellan tidningarna. Alla lånord är listade i bilagan. Kapitel sju sammanfattar resultatet av undersökningen och diskuterar undersökningsprocessen.

2 SPRÅKFÖRÄNDRING

Att språk förändras är naturligt och omöjligt att hindras. Orsakerna till språkförändringar är såväl inom- som utomspråkliga och förändringarna pågår hela tiden. Språk förändras på grund av kontakter mellan olika språk men också på grund av kontakter inom ett språk mellan dess olika varianter. Kotsinas (1988, 133, 142-143) talar om språkkontakt och dialektkontakt. I det första fallet beror förändringarna på kontakt mellan talare av två olika språk medan förändringarna i det andra fallet är resultat av kontakt mellan talare av olika dialekter inom ett och samma språk. På individnivå koncentrerar sig språkkontaktforskningen på andraspråksinlärning och man är särskilt intresserad av avvikelser och strukturer som uppstår i språkanvändningen som följd av interferens. På gruppnivå studerar man uppkomsten av pidgin- och kreolspråk och förändringar i deras utveckling. Dialektkontaktforskningen fokuseras på att utreda konsekvenserna av t.ex. urbanisering och kontakter mellan standardspråk och olika dialekter. Inlåningen av ord och fraser sker alltså genom kontaktsituationer som kan vara såväl internationella som inomnationella. Individer och grupper som har olika språklig bakgrund står i kontakt med varandra och så sprids språkliga element. Asymmetriska språkkontakter är enkelriktade och uppstår t.ex. i en situation där en viss grupp anses på något sätt vara ”bättre” eller deras språk mer användbara än andras på grund av politiska, religiösa eller ekonomiska skäl. Symmetriska kontakter sker i likadana omständigheter men är dubbelriktade. I regel förändras språk mycket långsamt och det kan ta

årtionden eller längre innan man kan upptäcka förändringar. (Nordberg 1985, 13-15; Ljung 1988, 147; Edlund & Hene 1992, 19-20, 155-156; Hiidenmaa 2003, 34; Sundgren 2004, 41, 194-195.) Milroy (1992) anser att språkförändringar sätts igång av sådana inflytelsesrika individer som har lösa relationer till flera nätverk och som till följd av detta får roll som innovatörer som befrämjar novationernas spridning (Sundgren 2004, 45.). Nordberg (1985, 34) i sin tur fortsätter att novationerna uppstår i Stockholm och sprider sig därefter ut till omgivande landsorten. De högre utbildade och de högre socialgrupperna är de första som ”smittas” av det nya, och först efteråt når dessa drag de mindre utbildade och äldre. Som följd finns det hela tiden språkliga skillnader mellan olika ålders- och utbildningsgrupper och kön, det är bara själva dragen som förändras genom tiderna.

Språkväxling innebär enligt Edlund och Hene (1992, 25-26) att man i en text eller ett samtal använder två eller flera olika språk. Att skilja på språkväxling och lån är svårt eftersom det i grund och botten är fråga om samma sak: man använder ett annat språk. Edlund och Hene citerar Grosjeans (1982) definition enligt vilken det är fråga om språkväxling då man fullständigt byter till ett annat språk, och lån då högst ett kort uttryck på något sätt anpassats till kommunikationsspråket fonologiskt eller morfologiskt.

2.1 Orsaker till att språk förändras

Edlund (1988, 23, 38; också Hiidenmaa 2003, 33) konstaterar att förändringar i språk berör språkets alla nivåer (ljudsysteem, ordförråd, grammatik) men att förändringarna förekommer huvudsakligen på den lexikala nivån där de också upptäcks lättast. Förändringar i ordförrådet kan sedan i sin tur leda till förändringar på andra nivåer, t.ex. på det grammatiska planet i form av avledningssuffix. De öppna ordklasserna substantiv, adjektiv och verb lånas in lättare än de slutna, dvs. pronomen, konjunktioner och prepositioner.

Enligt Edlund och Hene (1992, 27) utgörs de lexikala lånen av enskilda ord men också leksikaliserade fraser. Orsakerna till att lån är vanligast på den lexikala nivån beror på att språket inte har ett etablerat ord för vissa nya företeelser, att det finns luckor i språket. Orsaken till att använda ett lånord är att beteckna en ny företeelse, generalisera eller differentiera och uttrycka sig neutralt eller med en viss värdering. Lånord används också för

att ge olika associationer och effekter eller som identitetsmarkör. Det kan också vara fråga om ren lätthet: *handsfree* och *after-ski-puku* är händigare än *kädet vapaaksi jättävä toiminto* och *hiihdonjälkeinen vapaa-ajan asu*. Ibland lånar man in bara formen, inte ordets andra egenskaper: i finskan syftar det ursprungligen franska ordet *boutique* på något lyxigt, men i franskan har ordet inte denna syftning. Det kan också finnas luckor hos sändaren eller mottagaren och då använder man lån för att täcka dessa luckor. (Thorell 1981, 13; Edlund & Hene 1992, 70-98; Hiidenmaa 2003, 98.). Också enligt Ljung (1988, 15) använder man lånord i sådana situationer där man talar om relativt nytt företeelse. Man kan säga t.ex. *Jag har köpt en ny PC* men inte *Jag har köpt en ny car*. Han talar också om kortlivade modeflugor och kallar dessa för snabb lån som lever bara en kort tid. Edlund och Hene (1992, 136-137) säger att några lån inte etableras alls. Det kan också hända att ett ord dör i det ursprungliga språket men lever kvar i det låntagande språket, som t.ex. det ursprungligen franska ordet *ramponner* (*ramponera*).

Edlund (1988, 38) påpekar också att när man talar om lånord måste man vid sidan av rent politiska historiens fakta ta hänsyn också socialhistoriska, idéhistoriska och litteraturhistoriska synpunkter och deras inverkan på språkförändringar. Edlund och Hene (1992, 139-140; Thorell 1981, 10-11) nämner också de sociala krafterna genom att betona det långivande kulturområdets ”vitaliserande impulser” som bidrar till att lånen etableras i det låntagande språket. De inlånade orden kan finnas bara på ett geografiskt begränsat område. Vissa franska lånord finns bara i svenska dialekter, något som ger anledning att anta att man har genom användningen av dessa lånord velat bli förknippad med den högre statusmiljön där orden används mer regelrätt. Sundgren (2004) i sin tur påstår att om man talar enligt standardspråksnormerna kan eller vill man signalera en viss status eller kompetens medan användningen av de lokala formerna främst signalerar solidaritet. Orsakerna till att man tar upp eller undviker vissa språkdrag är desamma: det handlar om sociala relationer mellan grupperna. Samhörighet och avståndstagande uttrycks genom att man anpassar sitt tal för att mera likna samtalspartners talesätt (konvergens) eller att man förändrar sitt sätt att tala så att talesätten är olika (divergens). Samtidigt som de lägre gruppernas språkbruk konvergeras mot språket hos de högre grupperna, förändrar de ledande kretsarna sitt språk med nya novationer för att få avstånd med de lägre gruppernas språk. (Nordberg 1985, 35; Sundgren 2004, 21, 44-46.).

2.2 Attityder till språkförändring och lånord

Attityderna till främmande ord har varierat genom tid och plats, men oftast har man betonat den negativa inställningen. Man har motiverat användningen av inhemska ord med uttrycksidan, där främmande ord anses vara osvenska för öga och öra, och deras lättare begriplighet. På 1500-talet ansåg man att det var enbart positivt att språk var ordrika och då gynnade man leksikala lån, inhemska nybildningar och dialektala ord, men redan på 1600-talet började man emellertid intressera sig för den egna kulturen och kritisera användningen av främmande ord. Under de nästa tvåhundra åren fick dessa språkpuristiska strävanden en alltmer starkare ställning i offentliga skrifter och orden med i synnerhet latinskt och franskt ursprung försökte man ersätta med inhemska motsvarigheter. På 1800-talet under nationalromantiken försökte man även väcka till liv de gamla nordiska orden och man lanserade t.ex. ordet *dagtal* i stället för *datum*. Under 1900-talet blev engelskan ett världsspråk och språkpuristiska åtgärder riktade sig speciellt mot den amerikanska varianten och det leksikala inflytandet. I Frankrike stiftade man även lagar som förbjöd användningen av engelskan i offentliga sammanhang. I Sverige kampanjerade man mot främmande ord med hjälp av dagspressen, Dagens Nyheter t.ex. ordnade en tävling för läsarna att komma in med egna inhemska förslag på aktuella företeelser som *cash-flow* och *leasing*. Edlund och Hene påstår att det i isländskan, norskan och finskan inte finns många lånord från engelskan eftersom man redan i ett tidigt skede har lyckats bekämpa de främmande orden. I Finland använder man t.ex. de inhemska orden *vanukas* och *linja-auto* i stället för de tidiga *putinki* (*pudding*) och *bussi* (*bus*). Ibland får man möjlighet att välja mellan flera alternativ för ett och samma betydelse om man har likadana ord från två eller flera släktspråk. I svenskan kan man använda både ordet *curios* och *curiös* eller *criminal* och *criminell*. I sådana här situationer blir det oftast så att antingen det ena eller det andra ordet etableras. (Ljung 1988, 14-15, 91-101, 148; Edlund & Hene 1992, 11, 27, 70-75, 126-134, 138.)

Attityder till lån beror på kön, ålder, yrke, utbildning och bostadsort. Översättningslånen och betydelselånen är lättast att acceptera och inställningen är mer positiv mot enstaka ord än mot fraser. Beträffande åldern är de ungas attityd avsevärd mer positiv mot lån än de gamlas, och när det gäller könet är män mer välvilliga mot lånen än kvinnor. Samma sak gäller med konstruktionslånen: de ungas och mäns inställning är positiv. Vidare finns det en regional skillnad i inställningen t.ex. till apostrofgentiven så att de norrländska städerna är mer

positiva än göteborgarna. Attityder mot de direkta lånen kan klassificeras enligt lånens anpassningsgrad. Tonåringar, kvinnor och arbetare förhåller sig positivt mot anpassade ord och fraser medan negativt anställer sig äldre och människor med universitetsutbildning. Oanpassade ord och fraser är populära bland de unga, män, kvinnor och arbetare medan äldre och tjänstemän i norrländska tätorter förhåller sig negativt. Efter att ha forskat i morfologiska och fonologiska variabler i Eskilstuna på 1960- och 1990-talen konstaterar Sundgren att könsskillnaderna mot lånord har ökat men de sociala skillnaderna minskat. Nordberg (1985, 25, se också 27-33) i sin tur säger att typiskt för den sociala variationen är att en lägre socialgrupp alltid har mindre andel skriftspråksnormer jämfört med en högre. (Ljung 1988, 102-123; Edlund & Hene 1992, 123-126; Sundgren 2004, 21, 186.) Idag anser man allt oftare att språkförändringar inte leder till språkets utarming, t.ex. enligt Reuter (2001) är språkförändringar inte alltid negativa. Lindblom i sin tur (Markovski 2009, 52) anser att svenskan måste skyddas från engelskan eftersom använder man engelskan i stället för svenskan i allt fler områden kan det hända att svenskan dör ut. För att bevara svenskan startade han webbplatsen *Språkförsvaret* i 2005 med syftet att trygga svenskans ställning och stöda mångspråkigheten. Ungefär likadana åsikter har man i Finland, där språkvårdare oroar sig om engelskans användning inom vetenskapen. Enligt dem kan detta leda till ojämlikhet (Lehtinen 2009).

3 ENGELSKAN SOM LÅNGIVANDE SPRÅK

Engelskans ställning som ett viktigt långgivande språk baserar sig på det brittiska imperiets omfattning och betydelse från och med 1600-talet. Engelskan fortsatte att inverka på andra språk på senare hälften av 1900-talet då USA blev en politisk och ekonomisk, men också teknisk och vetenskaplig supermakt efter världskriget. De tidigare lånorden från engelskan var till största delen praktiska benämningar. Exempel på lånord från 1600-talet är *tobak* och *fotboll* (också finskans *jalkapallo*), och senare på 1700- och 1800-talen kom också sjötermer (*skonare/kuunari, brigg*), mat- och dryckstermer (*biffstek, k ä x, punsch/punssi*), förnamn (*Betty, John*), idrottstermer (*golf, tennis*) samt termer inom industri, teknik, politik och det samhällseliga livet i allmänhet (*jute, buffert, konservativ, gentleman*). Först de senare lånen är benämningar på mer abstrakta företeelser och i synnerhet 1900-talets lån har att göra med

nöjeslivet och underhållningsbranchen, t.ex. *pop, show, image* och *trend*. (Thorell 1981, 12; Pulkkinen 1984, 5, 8-9; Ljung 1988, 12-13; Edlund & Hene 1992, 42-58, 139; Leppänen & Nikula 2008, 12-13; Holmberg 2009, 46, 51.)

Så mycket som 90 procent av lånord är substantiv, vilket förklaras genom att det som man importerar är till största delen idéer och instrument. I tidskrifter kan man ofta hitta fler adjektiv än verb men med datortexterna är det tvärtom: där dominerar verb. (Ljung 1988, 91, 148.). Idag finns engelskan i musik, ungdomsspråket, TV, radio, på nätet och skyltar och i reklamer, men också inom den vanliga dagspressen och fackspecifika texter. I tidningsreklam är andelen engelska ord ganska liten och lätt till sin struktur. Engelskans funktion är att locka och väcka sinnebilder med slagord och slående rubrik medan fakta om produkten är skriven på det inhemska språket. Ytterligare har många stora internationella företag engelskan som koncernspråk och några förändrar även sina namn till att passa bättre på den internationella marknaden, t.ex. Skånska har förändrat sitt namn till Skanska och Väisälä till Vaisala. I finskspråkiga platsannonser söker man *system consultants* och *sales designers*. (Hiidenmaa 2003, 94; Leppänen & Nikula 2008, 20-21, 24; Paakkinen 2008, 300, 306).

Huvudsakligen är orsakerna till engelskans dominans utomspråkliga och beror inte bara på antalet modersmålstalare. Den teknisk-vetenskapliga och ekonomiska utvecklingen dominerade i England och i USA och som följd fick engelskan ett mycket omfattande användningsområde, också geografiskt. Olika brancher använder engelska eftersom de vill bli förstärkta internationellt och i de länderna där man har flera officiella språk finns det ofta en rollfördelning så att man använder engelska i officiella sammanhang och något annat språk hemma. Ibland känns det som om användningen av lånord har gått alltför långt: i skolvärlden finns det sådana "lånord" som inte finns i något annat språk, i synnerhet inte i engelskan, även om orden tycks ha en engelsk prägel: t.ex. det finska ordet *tradenomi* är helt påhittat av finnarna. En orsak till att engelskan är så mycket använd i svenskan är att språket är ett obligatoriskt skolämne sedan 1960-talet och eftersom allt mer svenska studerande studerar i länderna där man talar engelska. Även om man betonar de icke-språkliga orsakerna till engelskans spridning och dominans har man också föreslagit att språket har även rent språkliga fördelar såsom en enkel böjnings- och ordbildningssystem samt positiv anställning till lån. (Pulkkinen 1984, 11; Ljung 1988, 10, 20-23, 40-43, 47, 141, 146; Edlund & Hene 1992, 19-20; Hiidenmaa 2003, 35, 74-77; Sundgren 2004, 44-46, 190; Holmberg 2009, 44.)

3.1 Engelskan i datorvärlden

Termen informationsteknologins språk kan syfta antingen på de konstgjorda tekniska språken såsom programmeringsspråket C++, informationskoden ASCII och operativsystem som Windows eller sedan helt enkelt på engelskan. Dessa två språk har en ömsesidig inverkan på varandra och engelskans ställning som det internationella vardagsspråket inom informationsteknologin stärks genom att ord och uttryck i de konstgjorda språken är lånade från engelskan. Att informationsteknologin används allt mer är lätt att upptäcka i språk eftersom såväl språkets struktur som användningssätt förändras. De strukturella förändringarna syns som utarmning och användningen av reducerade former av det mänskliga språket (*Reduced English*), man använder t.ex. *a* och *o* i stället för de nordiska tecknen *ä* och *ö* samt förkortningar som man hoppas datorn förstår i kommunikationen mellan människan och maskinen. Den synligaste formen av strukturell påverkan är ändå användningen av engelska lånord som syns i det stora antalet anglicismer inom datorspråk. Förändringar i språket beror också på tillkomsten av nya användningsområden såsom e-post, diskussionsforum och andra elektroniska medier där man använder ett språk som är ett mellanting mellan talat och skrivet språk. Talarna kan ha olika betydelser för en och samma uttryck, och t.ex. i synnerhet de unga förändrar sitt språkbruk för att uttrycka sig så snabbt, kort och lätt som möjligt med hjälp av olika förkortningar och smileys såsom *cya* (see you), *k* (okej), *tebax* (tillbaka), :) och :(. Liljestrand påpekar också att läsaren behöver ofta ha särskilda kunskaper om ämnet för att förstå texten. Karvinen (se också Pitkänen-Huhta 2008, 107) är av samma åsikt när han citerar Kankaanpää och skriver att idag måste man ha fler olika slags färdigheter än tidigare för att förstå i synnerhet det skrivna språket. (Liljestrand 1993, 131; <http://media.oamk.fi/?p=640>; <http://www.ling.helsinki.fi/~fkarlsson/nradet.html>; <http://www.sprakforsvaret.se/sf/index.php?id=351>; <http://www.mjukvara.se/blogg/tag/datorsprak/>).

Kotilainen (2008, 128-142) har forskat i engelska uttryck i finskspråkiga chat-konversationer. Han konstaterar att talarna använder engelska mycket flytande och mångsidigt även om de engelskspråkiga uttrycken oftast är bara ”enskilda glimtar”. De använda engelska uttrycken kan vara kända citat från filmer eller musiklåtar, t.ex. *What's the story morning glory?*. Oftast används dessa uttryck i upprepande situationer, början och i slutet av konversationen som

försök att sätta den i gång eller att sluta den, t.ex. *hello, hey, long time no see, how's it going?, bye, see ya, gotta go*. Ibland "leker" man med språket, t.ex. *how aar juu? pai, sii juu piipl, c ya*. Repliken *long time no see* kan få svaret *long time nou meri*: man skriver alltså enligt den finska modellen fast uttrycken är på engelska. Man kan använda även andra språk, t.ex. *hejsan, ciao, tsau, teretulemast och hastalavista*. Engelska uttryck används också när man vill meddela någonting, som t.ex. att man inte är vid datorn just nu, att man lämnar konversationen helt eller att man är tillbaka vid datorn. Då används uttryck som *away from keyboard (afk), afk for a while, aut from kone*, det klassiska uttrycket subjekt + *has left the buildning*, t.ex. *Marilyn has left the buildning* och *I am back, ai äm päk, mii päk, back in business*. Engelska finns också i nominalfraser och pseudonymer, t.ex. *sä oot special guest star* och *TheImmortal, Crying_Eagle*, när man tackar, frågar, ber om något eller önskar något: *tänks, please, pliis, sori, sorry, what happen?*. Enligt Kotilainen är själva antalet engelska ord inte märkvärdigt utan antalet just dessa korta uttryck och fraser och deras flytande användning. Han är av den åsikten att dessa uttryck inte är exempel på kodväxling utan att det snarare är fråga om lån och att de är en del av finska.

Piirainen-Marsh (2008, 136-168) har studerat kodväxling mellan spelarna i videospelsituationer och hon konstaterar att de engelskspråkiga uttrycken i kommunikation som annars sker på finska kan ha många olika funktioner: oftast är det fråga om att man märker övergången från en situation, roll eller aktion till en annan, att spelarna återger händelserna i spelet eller att de uttrycker sin ställning och attityd. Uttrycken är huvudsakligen fraser som *piece of cake, now you're gonna die* och *see you*. I Muhonens (2008, 173, 192, 196-197) artikel är resultat likana beträffande kodväxling. Hon säger att språkväxling mellan engelska och finska i programledarnas tal i radio har med koherens att göra: den drar gränsen mellan två olika aktivitet, t.ex. mellan musik och tal, i huvudsakligen finskspråkiga radioprogram. Det finns alltid ett speciellt skäl att använda engelska, som t.ex. roa, skämta, skapa sociala betydelser och gruppidentitet, eller att visa sin kunnighet. Muhonen anser, precis som Kotilainen, att det inte är fråga om kodväxling utan att engelskan har blivit en del av finska och talarnas repertoar.

Internet möjliggör att vem som helst kan skriva nästan vad som helst för webben, vilket leder till att det finns där otaliga texter fulla av skrivfel och ogrammatiska konstruktioner. Några även tycker att internet och användningen av datorer leder till försvagade kunskaper i modersmålet eftersom skrivfel inte anses oviktiga. Man har också lagt märke till att i stället för

innehållet tycks skribenter intressera sig mera om att manipulera texternas utseende med olika typer av font och formatmallar. Om man därtill inte försvenskar de engelska lånord och begrepp som tas in kan det hända att med tiden den kollektiva språkkänslan försvagas. För att små språk inte skulle bli helt överkörda av engelskan förutsätter det att man upphåller webbsidor på inhemska och lokala språk, vilket kräver förstas ekonomiska satsningar. Internet har alltså sina nackdelar men det finns också fördelar. Med hjälp av internet och realtidskommunikation kan man snabbt och ekonomiskt nå stora grupper mottagare samt sprida kunskap och söka efter information. (<http://www.sprakforsvaret.se/sf/index.php?id=351>; <http://media.oamk.fi/vienetti/?p=640>; <http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=42456&contentlan=1&culture=fi-FI>; <http://www.ling.helsinki.fi/~fkarlss/nradet.html>)

3.2 Fackspråk och engelskan

Fackspråk är ett språk som används inom ett fack, och varje fackspråk har sina egna typiska drag. Det finns alltså områdesspecifika skillnader mellan fackspråken inom t.ex. teknik, ekonomi och medicin. Enligt Gunnarsson (1987, 9-12, 72, 75-77, 86; också Melander 1987, 104-105, 120-121; Nordman 1992, 9, 169, 175, Hiidenmaa 2003, 114) är dagens texter i stort sett facktexter. Skillnaden mellan fackspråk och allmänspråk utgörs enligt henne av kommunikationssituationen snarare än av vissa drag i själva språk. Kännetecknande och gemensamt för dessa texter är att mediet är skrift, att sändaren alltid är specialist och att texten behandlar skribentens eget specialistområde. Facktexter reflekterar det samtida samhällets tillstånd, vilket leder till att de kommer med tiden att förändras på det allmänna planet i takt med samhällets förändring. Strukturen och språket i facktexterna påverkas också av vetenskapens samhällsroll, status och ålder, och det t.ex. inte finns så mycket fasta konventioner i de yngre vetenskapen. Näslund (1991, 279) påstår att det finns mera likheter mellan texterna från olika perioder och genrer än mellan texter från olika fackområden. I alla fall är målet med alla facktexter att kommunicera så effektivt och trovärdigt som möjligt. Gunnarsson skiljer mellan två typer av facktexter: det kan finnas texter som är skrivna av specialister till specialister eller av specialister till lekmän. Vidare beskriver hon de olika syftena som facktexter har. De kan vara skrivna bl.a. för att informera, förklara, dirigera eller

propagera.

Gunnarsson (1987, 80-84, 86-87; också Melander 1987, 121; Hiidenmaa 2003, 35, 74, 79-80, 103, 110-111, Leppänen & Nikula 2008, 10; Virkkula 2008, 382-384, 414-415) konstaterar också att yrkeslivet har specialiserat sig på alla nivåer och därmed har samhället gått mot en allt mer teoretiserad, komplicerad och teknologiserad tid. Ytterligare nämner hon internationaliseringen och amerikaniseringen som faktorer som har inverkat på facktexter. Informationen sprids allt snabbare och allt mer vetenskapliga texter skrivs på engelska, vilket påverkar terminologin. Finskan har t.ex. fått sådana uttryck som *skenaario*, *skeema* och *klusteri*. Ordförrådet påverkas ytterligare av specialiseringen på så sätt att andelen siffror, abstrakta uttryck och termer har ökat. 1900-talets utbildningsexpansion innebär att facktexterna har allt fler utbildade läsare och läsare i allmänhet. Kampen om läsarna har lett till anpassning och att lättläsa och spännande populärvetenskapliga texter skrivs allt mer för att locka läsare. Facktexterna har specialiserats och Gunnarsson (också Näslund 1991, 259) föreslår att det finns en funktionsuppdelning mellan olika informationskanaler på så sätt att radio, TV och dagstidningar förmedlar huvudsakligen nyheter medan vetenskapliga facktexterna koncentrerar sig på annan information.

Vetenskapliga facktexter kan vara avsedda för andra specialister av samma eller annat område, vilket förklarar åtminstone delvis de vetenskapliga fackspråkens svårbegriplighet. Populärvetenskapliga fackspråk däremot har en blandad läsekrets och mottagarna är i stor utsträckning också lekmän och specialister från andra fackområden. (Nordman 1992, 59; Gunnarsson 1987, 11.). Eriksson (1987, 65-66) säger att syftet med populärvetenskapliga facktexter är att ge korrekt information åt icke-fackmän och att ge denna information i en begriplig form och om möjligt även på ett underhållande sätt. Han fortsätter att populärvetenskapliga texter är ofta mycket rika på uttryck också eftersom de har drag från såväl fackprosa som skönlitteratur. Melanders kvantitativa studie (1987, 115-122) om skillnader mellan rent vetenskapliga och populärvetenskapliga texter visar ändå att skillnaderna mellan dessa två är små: andelen långa ord är nästan samma, precis som ordklassfördelningen. Hans resultat stämmer med Erikssons påstående att texter är rika på uttryck: de karakteriseras av nominal stil (också Nordman 1992, 81). Melander (1987, 106-110) betonar att största delen av sådan här kommunikation sker via böcker, tidskrifter och tidningar och att språket har en massmedial karaktär. Han nämner två viktiga uppgifter för populärvetenskapliga texter: det första heter ”folkbildning med demokratiska ambitioner” och

den andra ”folkbildning med kulturella ambitioner”. Demokratiska ambitioner syftar enligt honom på att jämlikt öka kunskaper bland alla människor, eftersom då har de bättre möjligheter att förstå vetenskap i sin helhet. Kulturella ambitioner i sin tur innebär en kulturintegrerande synvinkel enligt vilken populärvetenskap kan i den allt mera specialiserade världen ge en helhetsbild om vetenskapsen resultat och betona de stora linjerna. Ytterligare fungerar populärvetenskapliga texterna som kontaktmedel mellan vetenskapsmän inom olika områden och som marknadsföringsmedel när forskaren marknadsför sig själv och sin vetenskap åt andra forskare och lekmän.

4 ORDBILDNING I SVENSKAN OCH FINSKAN

Det finns flera olika sätt att bilda ord. Thorell (1981, 1) definierar ordet som en grundläggande enhet när man beskriver eller lär sig ett språk. Ordet är den minsta betydelsebärande enhet som kan ensam fungera som mening. Brown, Lepäsmaa och Silfverberg (2008, 12) betonar både den semantiska och den morfologiska aspekten i ordbildningen.

4.1 Sammansättning

4.1.1 Determinativ och kopulativ sammansättning

En determinativ sammansättning är en kombination av två eller fler fria morfem som utgör en betydelseenhet och som har en enhetlig böjning. I svenskan kännetecknas den av en sammanhållande ordaccent (grav accent) så att huvudtrycket ligger på förleden och ett starkt bitryck på efterleden. Den determinativa sammansättningen, t.ex. *skrivmaskin* och *kivitalo*, består av minst två leder där förleden *skriv-* är underordnad och efterleden *-maskin* överordnad. Förleden determinerar efterleden genom att inskränka eller precisera dess betydelse. Den anger antingen avsikt, syfte eller ändamål med efterleden, t.ex. *dricksvatten* är *vatten som är avsett att drickas*. Den överordnade efterleden i sin tur bestämmer

sammansättningens ordklass och böjningsmönster. I sammansättningar böjs endast efterleden, som t.ex. i den bestämda formen *höghuset* medan i substantivfraser som *det höga huset* böjs alla leder. För- och efterleden kan var för sig bestå av ett enkelt, sammansatt eller avlett ord, t.ex. *ylioppilas*, *ylioppilastutkinto*, *badhus*, *postgiroinbetalningskort* och *befrielseerörelse*. (Brown, Lepäsmäa & Silfverberg 2008, 12-13). Den determinativa sammansättningen kan omskrivas med en substantivfras eller en ordgrupp, t.ex. *skrivmaskin* med *maskin att skriva med* eller *maskin som man kan skriva med*, och *allrum* med *rum för alla*. (Liljestrand 1975, 27-31, 36; Thorell 1981, 26-28; Thorell 1984, 12-16, 25; Häkkinen 1990, 150-151).

I kopulativa sammansättningar är alla lederna samordnade. Lederna måste tillhöra samma betydelsegrupp och ordklass, t.ex. *strumpbyxor*, *nygammal* och *edestakaisin*. På samma sätt som med de determinativa sammansättningarna böjs endast den sista leden. Enligt Thorell (1981, 14, 28-30) finns det tre typer av kopulativa sammansättningar. För det första finns det sammansatta substantiv som kan vidare delas i tre kategorier. Till den första kategorin hör ord som t.ex. *Jan-Olof* och *marxism-leninism*. I det förra fallet ligger huvudtrycket på senare leden medan i *marxism-leninism* ligger trycket på båda lederna. Den andra kategorin innehåller ord som *kompositören-dirigenten* och *kanttori-urkuri*. Dessa ord betecknar två eller flera egenskaper hos samma person och de böjs parallellt. Den tredje kategorin innefattar ord som *byxkjol* och *strumbyxor*. Typiskt för dessa är att betydelsen av dessa ord bestäms mest av efterleden. Den andra typen av kopulativ sammansättning är sammansatta adjektiv som i sin tur kan delas i två kategorier. Den första kategorin omfattar sådana sammansättningar där man kan skjuta orden *och* eller *men* mellan lederna, som är fallet med t.ex. *grönvitröd* och *bitterljuv*. Orden *syntaktisk-semantic* och *svensk-dansk* är däremot avledda från substantiv, förenade med bindestreck och kan ersättas av motsvarande substantiv. Böjningen kan vara parallel (*medicinska biologiska studier*) eller normal (*svensk-tyska ordböcker*), men den kan också medföra vissa betydelskillnader, t.ex. *svensk-amerikanskt* (svensk-amerikaner emellan) och *svenskt-amerikanskt* (mellan svenskar och amerikaner). För det tredje finns det sammansatta räkneord som man bildar genom att foga samman tal, t.ex. *tretusensjuhundra sjuttiofyra*. De sammansatta räkneord har huvudtrycket på sista leden. (Häkkinen 1990, 148, 150; Brown, Lepäsmäa & Silfverberg 2008; 12-13.)

4.1.2 Sammansatta substantiv och adjektiv

I sammansatta substantiv är förleden oftast ett substantiv men den kan också vara ett adjektiv, ett verb eller en ordgrupp, t.ex. *bok-hylla*, *mjuk-plast*, *skriv-bord* och *överljuds-hastighet*. Sammansättningen kan omskrivas med en substantivfras, t.ex. *tvättpulver* är *pulver som man tvättar med*, *arbetsplats* är *plats där man arbetar*. (Thorell 1981, 31-32, 35, 41; Thorell 1984, 9, 15-16, 26-39.) Sammansatta adjektiv kan ha ett substantiv, ett adjektiv eller ett verb som förled, t.ex. *eld-farlig*, *ny-född* och *skriv-kunnig*. Liksom sammansatta substantiv kan man omskriva sammansatta adjektiv med en adjektivfras, t.ex. *frihets-älskande* omskrivs som *älskar friheten*. (Thorell 1981, 44-47; Thorell 1984, 17.)

4.1.3 Sammansatta verb, partikelverb och adverb

Thorell indelar de sammansatta verben i två grupper. I den första gruppen är sammansättningen förled ett substantiv eller ett adjektiv, t.ex. *bön-falla* och *möjlig-göra*, i den andra är förleden en partikel, antingen adverb eller preposition, t.ex. *ulos-mitata* och *genom-söka*. Verbpartikeln kan ibland ställas efter verbet och då skrivs ledarna med ett mellanrum, t.ex. *söka genom*. I dessa fall medför särskrivning oftast en semantisk skillnad där den lösa sammansättningen har en konkret betydelse och den fasta en abstrakt betydelse. Det finns också sådana verb som har alltid en lös eller en fast förbindelse med verbet, t.ex. *hålla med* kan inte heta *medhålla* och *anklaga klagan*. Partikelverb delas in i grupper enligt betydelsen: partikeln kan beteckna handlingens början eller slut, t.ex. *skrika till* och *brinna ned*, närmande och kontakt, t.ex. *binda fast* och *skynda till*, avlägsnande, t.ex. *av-resa* och stängande och öppnande, t.ex. *dra igen* och *dra upp*. Förleden i de sammansatta verben motsvarar satsdelarna adverbial, objektiv predikatsfyllnad eller objekt. Verben kan omskrivas på samma sätt som sammansatta substantiv och adjektiv. (Liljestränd 1975, 38-41; Thorell 1981, 48-49, 52, 56; Thorell 1984, 18-24; Häkkinen 1990, 158-159.) Sammansatta adverb kan delas i tre grupper. Adverb + adverb –gruppen innehåller sådana ord där förleden är ett pronominellt adverb och efterleden ett adverb, t.ex. *dit-hän* och *så-där*. I gruppen adverb + preposition är förleden ett pronominellt adverb och efterleden en preposition, t.ex. *där-till*, *där-efter*. Prepositionsfraser består av preposition och substantiv eller adjektiv, t.ex. *efter-*

hand och *till-godo*. (Thorell 1981, 58-59; Thorell 1982, 162-163, 170.)

4.2 Avledning

Avledning är ett ord som består av rotmorfem och avledningsmorfem. Den är alltså bildat av ett rotmorfem där man har lagt till ett affix som kan placeras före rotmorfemet (ett prefix) eller efter det (ett suffix). Det kan förekomma såväl prefix som suffix i en avledning som t.ex. i ordet *o-viss-het*. (Liljestrand 1975, 47.)

4.2.1 Prefixavledning

Thorell (1984, 50-61; Liljestrand 1975, 50-54) skiljer mellan två olika slags prefixavledningar: de tryckstarka och de trycksvaga prefixavledningarna. De tryckstarka prefixen kan ange negerande och nedsättande betydelse, t.ex. *o-lycklig*, *miss-belåten* och *van-sköta*. Om betydelsen är negerande eller nedsättande beror oftast på kontexten, som med ordet *o-jämn*. I vissa fall kan prefixet förändra betydelsen så att den blir positiv, t.ex. *o-självisk* och *o-rädd*. Tryckstarka prefix anger också grad, antal och storlek, t.ex. *ultra-modern*, *halv-fylld*, *bi-lateral*, *kilo-gram*, rums- och tidsförhållanden, t.ex. *ex-portera*, *im-portera*, *trans-portera*, *proto-typ*, *pre-historisk*, *re-konstruera* samt positiv och negativ attityd, t.ex. *pro-kommunistisk*, *anti-demokratisk*, *kontra-revolution* och *veder/mot-vilja*.

Trycksvaga prefix kan förändra verbets betydelse och de har en grammatisk eller stilistisk funktion. Det finns fyra olika möjligheter att använda dessa prefix: Transitering innebär att själva basverbet är intransitivt men att prefixverbet konstrueras transitivt, t.ex. prefixen *be* och *an* i *be-handla*, *be-klaga* och *an-klaga*. Prefixet *för-* kan ge basverbet en nedsättande betydelse, t.ex. *för-akta* och *för-tvivla* eller det kan medföra betydelsen "handlingens slut", t.ex. *för-brinna*, *för-blöda*. *För-* kan också ha en "avlägsnande" betydelse, t.ex. *för-driva* (*en fiende*) och *för-kasta* (*ett förslag*) eller en kausativ betydelse, t.ex. *svår* → *för-svåra*. Normalt kan prefix inte påverka ordklassen eftersom de står först i ordet. (Liljestrand 1975, 50-55; Thorell 1981, 16; Thorell 1984, 62-64.)

4.2.2 Suffixavledning

Enligt Thorell (1984, 66) består en suffixavledning av avledningsbas och suffix, som läggs till slutet av ordstammen, t.ex. *slösa*, *-eri* och *-are* i *slös-eri* och *slös-are*. Han skiljer mellan två system för suffixavledningar där första systemet består av germanska suffixavledningar och den andra av romanska suffixavledningar. Han tar som exempel på det germanska systemet ordet *läs-a* av vilket man bildar avledningar som *läs-ning*, *läs-ande*, *läs-are*, *läs-bar* och *läs-lig*, medan ändelserna i det motsvarande romanska systemet är *instru-era*, *instruk-tion*, *instruk-tör*, *instruk-tiv*. En annan möjlighet att indela suffix är att kategorisera dem enligt ordklasser till substantiv, adjektiv, verb och adverb. Substantivbildande suffix är t.ex. *a* och *e* som anger kvinnligt respektive manligt kön (*gumma-gubbe*, *Inga-Inge*), de redan nämnda *ande*, *ende* och *are* samt *ling* (*främ-ling*), *inna* (*författarinna*), *graf* (*foto-graf*), *dom* (*vis-dom*), *skap* (*galen-skap*), *eri* (*hyst-eri*), och *os* (*psyk-os*). Adjektivbildande suffix är t.ex. *ad* (*mål-ad*), *artad* (*granit-artad*), *mässig* (*känslö-mässig*), *ell* (*horisont-ell*) och *ös* (*religi-ös*). Till verbbildande suffix hör bl. a. *a* (*sitta*) och *ficera* (*speci-ficera*). Adverbbildande suffix är *t* (*kort*, *absolut*), *ligen* (*bitter-ligen*) och *vis* (*exempel-vis*). (Liljestränd 1975, 56-81.)

I finskan kan man på samma sätt inleda ord med hjälp av olika suffix, t.ex. *kivi* och *inen* blir *kivinen*. Det är också möjligt att förleden ser olik ut i en sammansättning jämfört med att man använder den ensam, som t.ex. orden *täysi* och *osuma* som utgör sammansättningen *täysiosuma* och orden *koululainen* och *lippu* i sammansättningen *koululaislippu*. (Brown, Lepäsmä & Silfverberg 2008; 12-16, 42-49). Till skillnad från prefix kan suffix förändra ordets ordklass i båda språken, man kan t.ex. bilda verbet *päättää* av substantivet *pää* och adjektivet *vänlig* av substantivet *vän*. I finskan kan man också lägga nya affix till avledningar, såsom med verbet *päättää* kan förändras till substantivet *päätös*. (Liljestränd 1975, 58, 61; Thorell 1981, 15-16, 66, 69-71, 118; Hiidenmaa 1990, 84.)

4.3 Kortord och förkortning

Thorell (1981, 17, 159-161) fortsätter att man kan avleda ord genom förkortning. Då är det fråga antingen om förkortning genom ellips, förkortning genom stympning eller initialord.

Förkortning genom ellips innebär att man stryker efterleden i ett sammansatt ord, t.ex. *läskedryck* blir *läsk* och *akkumulaattori* blir *akku*. I finskan kan långa sammansättningar förkortas också så att de egentligen är avledningar: *huumausaine* blir *huume*, *varoitustaite* *varoitin* och *huoltoasema* *huoltamo* (Häkkinen 1990, 137). Man kan också förkorta den sammansatta förleden eller stryka huvudordet i en substantivfras, t.ex. *livförsäkringsbolag* blir *livbolag*, *brandkårschef* *brandchef* och *Karolinska sjukhuset* blir *Karolinska*. Teleskoporden i sin tur bildas genom att man tar början i ett ord och slutet i ett annat ord, t.ex. *motorhotell* blir *motell* och *transfer och resistor* blir *transistor*. (Liljestrand 1975, 83-84; Brown, Lepäsmäa & Silfverberg 2008, 19.)

Förkortning genom stympning kan ske initialt eller finalt, t.ex. *automobil* blir *bil*, *polkupyörä* blir *pyörä* och *laboratorium* blir *labb*. Sammansatta ord kan förkortas genom stympningen av föreliden i en sammansättning, exempelvis *alkoholtest* blir *alkotest*. Den här typen av förkortningar är vanliga även i reklamspråk där man använder former som *diska* i stället för *diskvalificera* och *medstyret* i stället för *medicinalstyrelsen* men också i allmänt språkbruk, t.ex. *el* i stället för *elektricitet* och *foto* i stället för *fotografi*. (Liljestrand 1975, 83-85; Thorell 1981, 162-163; Thorell 1984, 10.)

Förkortning med initialord (akronymer) innebär att man tar begynnelsebokstäverna av de ord som utgör en sammansättning eller en ordgrupp, t.ex. *ADB* (automatisk databehandling), *Asea* (Allmänna svenska elektriska aktiebolaget) *Sitra* (Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1976 rahasto). Initialorden är ofta benämningar på organisationer, tidningar, företag och utredningar. Initialord och en ensam initial kan också utgöra förled i en sammansättning och de används för att spara utrymme, t.ex. *OS-tävlingar*, *SAS-projekt* och *A-bomb*. Fördelar med användningen av initialorden är att de är praktiska och gör texten kortare och lättare att överskåda men använder man dem alltför mycket kan texten bli obegriplig. (Liljestrand 1975,

83-85; Thorell 1981, 162-163; Thorell 1984, 10; Brown, Lepäsmä & Silfverberg 2008; 19.)

4.4 Lån

Ett sätt att bilda ord eller utvidga lexikonet i ett språk är att låna in ord från andra språk. Lånorden kan vara allmänna, dvs. användas i det normala språkbruket, eller specialiserade då de används på vissa ämnesområden eller fackspråk. De inlånade orden kan vara olika långt anpassade i det inhemska språksystemet och därför känner några lånord som inhemska ord medan andra är påfallande främmande. Beträffande anpassningen är det oftare så att det nya ordet anpassas till det mottagande språket men det är också möjligt att det mottagande språket förändras genom tiden på så sätt att vissa, tidigare främmande egenskaper hos det inlånade ordet blir det normala. (Dahlstedt, Bergman & Ståhle 1962, 32-33, 78-79; Thorell 1984, 9; Häkkinen 1990, 86-87, 99.)

5 OLIKA TYPER AV SPRÅKLIGA LÅN

Det finns olika möjligheter att kategorisera språkliga lån och kategoriseringarna överlappar varandra delvis. Edlund och Henes (1992, 28-31, 33-35, 40) tredelning beträffande lexikala lån innefattar begreppen *ordlån*, *begreppslån* och *blandlån*. Därtill nämner de begreppet *pseudolån*. Vill man göra någon sorts indelning i ordförrådet utifrån det historiska perspektivet måste man ta hänsyn till ordets ursprungliga form. I dessa fall skiljer Edlund och Hene mellan *arvord*, *lånord* och *nybildade ord*. Vidare finns det återlån som betyder att man har inlånat ett ord flera gånger från två olika språk, t.ex. ordet *jos/juice* och *boutique/butik* som har lånats från engelskan men också tidigare direkt från franskan. Dahlstedt, Bergman och Ståhle (1962, 13-15) däremot skiljer mellan *lånord*, *citator*, *främmande ord* och *arvord*. Ljung (1988, 14-17, 60, 86-87) delar lånorden i de tre huvudkategorierna *direkta lån*, *översättningslån* och *konstruktionslån*. Ljung skiljer olika stadier i lånordens utveckling. Det första stadiet är att ordet behandlas som *citator* med vilka man använder citationstecken eller uttrycket *så kallad*, t.ex. ordet *touchdown* i *Laget gjorde en s k touchdown*. På nästa stadium

kallas lånordet för *främmande ord*. Typiskt för dessa ord är att de böjs och stavas enligt utländska mönster. Ordet *jeans* är ett typexempel på detta: ordet har funnits i svenskan redan länge, men det stavas inte *jins*. Det tredje och sista stadiet innebär att ordet har blivit hemtamt och att det har såväl inhemsk stavning, uttal som böjning. Graden av främlingskap varierar mycket mellan olika lånord och det beror ofta också på talaren om lånord anses som främmande ord eller hemtama. Följande indelning redogör för de karakteristiska dragen av olika typer av språkliga lån.

5.1 Ordlån

Ordlån definieras av Edlund och Hene (1992, 33, 41) som sådana ord och lexikaliserade fraser som har sin utgångspunkt i det ursprungliga ordets morfem, t.ex. *flambera* av franskans *flamber*. Det ursprungliga morfemet börjar användas i det låntagande språket. Anpassningsgraden spelar ingen roll, och ordlån kan användas även i inhemska nybildningar, som t.ex. *plejs* från engelskans *place* i ordet *dansplejs*.

5.2 Direkta lån

Enligt Ljung är de direkta lånen sådana ord, fraser eller stående uttryck som inte översätts och som används allmänt eller som specialisttermer inom ett visst ämnesområde, t.ex. sport, vetenskap, musik och teknik. Exempel på direkta lån är uttrycken *team*, *action*, *Have a nice day!* och *Keep smiling!*. Största delen av de direkta lånen stavas och böjs i pluralis enligt den engelska modellen, såsom orden *copywriters*, *standards* och *supporters*, men några har försvenskats, t.ex. *fejka* och *knockouter*. De försvenskade formerna har också ett annat stilvärde, man tycker nämligen att ord som *fejs* och *smajl* är slangbetonade även om de har som fördel att de är lätta att uttala. Det kan också finnas så kallade dubbelpluraler som t.ex. i *knockoutser*, men denna typ används inte ofta. Det är däremot vanligare att man böjer några singularformer felaktigt med ändelsen -s, som t.ex. i *(en) tanks* och det tar en ganska lång tid innan sådana här konstruktioner accepteras, något som ännu inte hade hänt med orden *en*

muffins och *ett skinheads* år 1988. Obestämda pluraler böjer man mest efter den engelska modellen, t.ex. *flera tiebreak*. Den allmänna tendensen är att substantivlånen behåller sina pluraler. Uttalet av de direkta lånen varierar beroende på ord: några ord uttalas på samma sätt som i engelskan medan andra får mer inhemskt uttal. Denna variation kan bero på ren okunnighet men också på hur långt ordet redan passats in i svenskan. Vid sidan av uttalssvårigheter kan det uppstå problem med att förstå direkta lånens betydelse. Det är t. ex. svårt att förklara vad *private banking* innebär. Ljung kallar de direkta lånen också för tillfälliga lånen eller citatorord som används med citationstecken eller med uttrycket *så kallad*. (Ljung 1988, 16, 60-71, 144-146; Häkkinen 1990, 259; Nikander & Jantunen, 2003, 18; Holmberg 2009, 47; <http://www.nada.kth.se/dataterm/artikel-1.html>).

5.3 Begreppslån/Översättningslån

Översättnings- och betydelselån är inte så iögonenfallande som direkta lån, de är huvudsakligen lätta att förstå och de accepteras tämligen lätt. Typiskt för dem är betydelseförskjutningar och nya sätt att kombinera redan etablerade svenska ord. Edlund och Hene (1992, 34-35, 41) använder begreppet begreppslån som huvudkategorin för översättningslån och betydelselån. Ljung (1988, 72-80) däremot indelar själva översättningslånen i två huvudkategorier: de egentliga översättningslånen och betydelselånen. De förstämnda är ordagranna översättningar av olika slags uttryck, fraser och sammansättningar, t.ex. *hjärntvätt* (*brainwashing*) och *hatkärlek* (*Hassliebe*), direktöversättningar av engelska idiom, t.ex. *leva upp till* (*live up to*), *du är välkommen* (*you are welcome*), *låg profil/matala profiili* (*low profile*) och *luuranko kaapissa* (*skeleton in the cupboard*), eller friare och mer ungefärliga översättningar som *brevvän* (*pen friend*) och *brädsegling* (*windsurfing*). Ibland kan dessa lån, i synnerhet direktöversättningarna leda till sådana konstruktioner som kan vara komiska eller bara omöjliga att förstå om man inte har goda kunskaper i engelska, som t.ex. i *Även om den nuvarande kanalchefen Olle Berglund och Oloph Hansson känner sig som lama ancor...* Attityderna kan emellertid vara mycket negativ mot översättningslån. De finska fraserna *vetää johtopäätöksiä* (*draga slutsatser*) och (*jostain*) *johtuen* (*beroende på ngt*) har ansetts vara rena språkfel. Anglicismer är sådana engelska lånord, ofta främst översättningslån, som används även om det finns helt användbara

motsvarigheter i det egna språket, t.ex. *det var allt för nu* efter *that's all for now*. De nya översättningslånen består till stor del av ordförrådet som betecknar det samhällseliga livet: *perhesuunnittelufamiljeplanering* (*family planning*), *ydinperhe/kärnfamilj* (*nuclear family*) och *palkkaliukuma/löneglidning* (*wage drift*) (Häkkinen 1990, 269-272; Kotilainen 2008, 140; Holmberg 2009, 47).

Betydelselånen kan däremot vara enkla eller sammansatta ord som vid sidan av sina ursprungliga betydelser i båda språken också har andra, något förändrade eller utvidgade betydelser. Betydelseinlåning innebär alltså att ett etablerat inhemskt ord får en ny betydelse som finns som bibetydelse hos motsvarande ord i engelskan, t.ex. ordet *huvudvärk* som syftar på ordet *a problem* i *Det där får bli din huvudvärk/That's your headache*, och i frasen *leikata* (*eläkkeitä*)/*skära ner* (*cut down*). (Ljung 1988, 11, 72-80, 141; Häkkinen 1990, 265-273). Det är möjligt att betydelseinlåningen inverkar på ordets grammatiska egenskaper så att det svenska ordet förändras enligt den engelska modellen, som *ett måste* i *Flytväst på sjön är ett måste*. Betydelseinlåning är vanligt hos sådana ord som är internationella på så sätt att de finns både i engelskan och i svenskan. I dessa fall får orden en utvidgad betydelse. Ett exempel på detta är de engelska orden *credit* och *operate* som har sådana betydelser som saknas för motsvarande ord i svenskan. I detta fall får de motsvarande svenska orden *kredit* och *operera* samma betydelser som de engelska orden har (alltså *erkännande* och *sköta*). (<http://www.nada.kth.se/dataterm/artikel-1.html>). Ett annat exempel på betydelselån är användningen av pronomenet *du* i betydelsen *man* efter engelskans *you*. (Hakulinen 1969, 14-15; Grönholm 1988, 288, 292; Edlund & Hene 1992, 34-35, 41, 119.)

5.4 Blandlån

Blandlån är lån som direkt kombinerar element från olika språk, t.ex. det svenska ordet *drive-in-bio* från engelskans *drive-in-cinema*. Det introducerade morfemet kan användas senare för att bilda nya inhemska ord. Första ledet innehåller ofta det främmande elementet och sista ledet det inhemska. (Edlund & Hene 1992, 35). Finska exempel på blandlån är *controlling-tehtävät*, *low skill-väestö* och *help desk-työpiste* (Hiidenmaa 2003, 95). Holm (2005) har också lagt märke till att det finns många sådana blandlån där användningen av engelskan inte är vettigt motiverad eftersom det redan finns ett ord för betydelsen i svenskan eller uttryck är

svårt att begripa, t.ex. är fallet med orden *teambuildinghandledare*, *branda ett varumärke*, *portfoliomethoden*, *casemethodiken*, *ambient-musiken* och *krismanager*. (<http://www.sprakforsvaret.se/sf/index.php?id=216>)

5.5 Pseudolån

Enligt den snäva meningen betyder pseudolån ett ord som inte har någon direkt modell i det långivande språket utan modellen kommer från det egna språket. Pseudolån är då en nybildning som innehåller morfem från ett annat språk, t.ex. *braindead* och *hjärndöd*. Man kan också ha morfem från olika språk, t.ex. ett morfem från ryskan och ett från svenskan, såsom i i ordet *krasniröd*. Den vidare definitionen av pseudolån innebär att lånordet är resultat av ett betydelsemissförstånd som är fallet t.ex. med ordet *smoking*. Båda i den snävare och i den vidare meningen är det fråga om ett eller flera morfem introduceras i det låntagande språket. (Edlund & Hene 1992, 35-37.)

5.6 Konstruktionslån

Det finns fyra olika typer av konstruktionslån. Första typen är syntaxlån i vilka man kan hitta drag av engelsk inverkan på den svenska satskonstruktionen, t.ex. *Han visste inte vad göra/ He didn't know what to do*. En annan vanlig konstruktion är typen superlativ + någonsin som i *bilindustrins största framgång någonsin*, som har en direkt motsvarighet i engelskans *greatest hit ever*. Vidare är det möjligt att använda konstruktionen som *Boken säljer bra/dåligt*. Här har man kopierat den engelska modellen enligt vilken man kan använda verbet *sell* som i frasen *The book sells badly* vid sidan av verbets ”normala” användning som i *We sell books*. Ljung (1988) säger att konstruktionslån kan omfatta också bara enstaka ord och som exempel nämner han användningen av ordet *you* som i svenskan kan motsvara både *du* och *man*: *Man kan läsa och vidareutbilda sig, men du står ännu kvar på samma fläck*. Den andra typen av konstruktionslån är genitivlån och i synnerhet användningen av apostrofgentiver i skyltar och annonser enligt den engelska modellen, t.ex. *Bengt's* och *Skärholmen's*. Apostrofgentivens

användningsområde är emellertid mycket begränsat, den handlar främst om namn på företag och butiker. Tredje typen är ordbildningslån som orsakar förändringar i normalt sammanskrivna ord, t.ex. *socialbyrå* kan skrivas *social byrå* och *personalmatsal* *personal matsal*. Sista typen av konstruktionslån är pluralis, där engelska böjningsmönster inverkar på ordböjningen, t.ex. *babys*. (Ljung 1988, 11, 68, 80-85.)

6 ANALYS AV MATERIALET

6.1 Direkta lån

Förkortningen *pc* förekommer i båda tidningarna. SAOL listar förkortningen och anger ordet *persondator* som ett alternativ. Enligt Svenska datatermgruppen står förkortningen för uttrycket *personal computer* och också den nämner ordet *persondator* som ett alternativ. ATK-sanakirja i sin tur föreslår orden *dator* och *mikrodator* som de svenska alternativen, och ordet *mikro* som den finska motsvarigheten för ordet *pc*. Järvinen (2003, 502) konstaterar att i början användes förkortningen för att beteckna vilken som helst personlig dator, men senare betecknade ordet en apparat som var enligt IBM:s standard, och då användes ordet *IBM-PC*. I *PC För Alla* förekommer förkortningen *pc* redan i namnet på tidningen. Ordet förekommer också i rubriker, reklamer och löpande text. En rubrik på sidan 24 lyder ”Här är tekniken som gör att pc:n pratar!” och en annan på sidan 30 ”Glimrande pc för gejmern”. Nätbutiken Komplet.se reklamerar Guitar hero 3-spelet och konstaterar på sidan 3 att spelet är *till PC*, och Batteriinsamlingens annons använder uttrycket *bärbar PC* på sidan 10. I sektionen Nyheter & Trender berättar man om en skrivare där pc:n är inbyggd. Ordet förekommer där på sidan 26 i löpande text. Vidare förekommer förkortningen i avdelningen 15 nya produkter i artikeln ”Reslysten mus dubblar som usb-minne” på sidan 39. Artikeln konstaterar att *musen är för liten för att användas regelbundet framför pc:n*. Artikeln om desingdatorer råder på sidan 46 att man kan använda sin Mac som pc om man installerar Windows XP eller Vista i datorn, och fortsätter att *den är riktigt bra på att leka pc*. Artikeln ”Så mycket är din gamla dator värd” på sidan 56 tröstar att även om datorer tappar sitt värde ganska snabbt är *din gamla pc* inte värdelös. Tidningen innehåller också en köpguide som listar bärbaras goda och dåliga sidor och hjälper läsaren välja mellan olika bärbara datorer. Rubriken i guiden skriker

på sidan 86 ”Så väljer du rätt bärbar pc!” och i själva texten råder man *kika både på Mac och pc* innan man bestämmer sig vilken dator man ska köpa. I tidningens Speltest-avdelning på sidan 92 bedömer man fem datospel. Spelet Crisis är enligt tidningen *det absolut snyggaste spelet som har släppts till pc hittills*. Tidningens Kom igång-guide skriver om mediaspelaren Realpalyer 11, och konstaterar på sidan 111 att man kan använda programmet bl. a. för att *kopiera över musik från cd till pc*, och att mediaspelaren har allt man behöver för att *din pc ska fungera som den perfekta multimediemaskinen*. I *MikroBitti* förekommer förkortningen i reklamer och i löpande text. I Tietoasemas annons står det på sidan 3 om Logitechs högtalare *Sikä Macille että PC:lle suunnitelluihin kaiuttimiin kuuluu kätevä kaukosäädin*. Anttila reklamerar samma högtalare som Tietoasema, och precis samma fras förekommer också i dess annons på sidan 29. Anttila reklamerar också Creatives högtalare, och där förekommer förkortningen *pc* i *Kuuntele kuinka hienosti musiikki soi PC:llä Creative GigaWorks T20-kaiuttimilla*. Under rubriken ”Posti” publicerar tidningen läsarnas kommentarer och frågor. En fråga på sidan 109 handlar om hur mycket en tv förbrukar el. Ordet förekommer i svaret i *Toukokuussa 2006 kirjoitimme lehdessämme pc:n virrankulutuksesta*. I avdelningen Uudet tuotteet på sidan 111 presenterar man en ny bärbar dator från Asus, och där kan man hitta ordet i *Asus Bamboo 12.1 on ... kannettava tietokone, jonka pintapaneelin materiaali on pc:issä ennennäkömätön bambu*.

Också förkortningen *hdmi* förekommer i tidningarna (se bilaga). Ordet finns varken i SAOL eller i ATK-sanakirja, vilket kan bero på att det är en förkortning. Enligt Svenska datetermgruppen står initialförkortningen för uttrycket ’High-Definition Multimedia Interface’; *hdmi* är en vidareutveckling av scartkontakten, och den överför ljud och bild t.ex. från digitalbox eller pc till tv digitalt. I *PC För Alla* står det i artikeln om desingdatorer på sidan 47 att Fujitsu Siemens bärbara dator är utmärkt som filmdator eftersom den är lätt att koppla till tv med *hdmi*. I *PC För Alla* klagar man över det stora antalet kontakter i en grafikkort: i artikeln ”Näytönohjausta kevyemmin” på sidan 33 skriver man att det vore bäst om det bara fanns en som skulle ersätta de andra, och uttrycket *hdmi on jo tehnyt saman kulutuselektroniikan puolella ... mutta tietokoneissa hdmi on edelleen harvinainen liitäntä* sammanfattar tanken. Förkortningen *hdmi* förekommer i samma artikel också något senare i uttrycket *Display Port tukee myös hdmi:n tavoin 30-bittistä väriavaruutta*. Förkortningen kan hittas också i artikeln ”Full hd työpöydälle” i uttrycket *hdmi on viihde-elektroniikassa nopeasti yleistyvä kaapeli* på sidan 59.

Ordet *subwoofer* förekommer i båda tidningarna. Ordet finns inte i SAOL eller i Svenska datatermgruppens lista, men enligt Wikipedia kan man använda också orden *alataajuuskaiutin* och *subbari* på finska (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Subwoofer>). I *PC För Alla* förekommer ordet i Asus reklam på sidan 7 där man gör reklam för en skärm. Av textet framgår att skärmen innehåller en inbyggd subwoofer. I *MikroBitti* förekommer ordet i artikeln ”Ledeillä uusiin ulottuvuuksiin”, som beskriver Philips nya lcd-television. Ordet förekommer på sidan 22 i satsen *Sisäisten subwooferien avulla myös hieman alemmat äänet säilyttävät tukevuutensa*. Ordet kan hittas också på sidan 34 i sektionen Kokeiltua i artikeln ”Pöytävahvistimien aatelia”, där man beskriver hur man använder NuForce Icon som förstärkare: *Icon voidaan kytkeä subwooferiin, päätevahvistimeen tai aktiivikaiuttimiin*. Ordet förekommer också på specifikationslistan av NuForce Icon i samma artikel. Vidare förekommer ordet i artikeln ”Soiva levy” där man anger webbsidan där man kan hitta mer information om artikelns ämne på sidan 81. Ordet förekommer i uttrycket *Lisäksi kuunteluarvot ... MB-DB-subwoofereista kotiteatterikäytössä*. I samma artikel förekommer ordet i frasen *Jos kaiuttimen sijoitus tai vasteiden summautuminen subwooferin kanssa aiheuttaa summautumista....* Ordet finns även på sidan 112 i avdelningen Uudet tuotteet, där man beskriver nya produkter. En av produkterna är JVCs nya stereo och enligt textet har stereon bl. a. en subwoofer på 180 watt.

6.2 Översättningslån

I materialet förekommer översättningslånen *vitbalans* och *valkotasapaino*. Det ursprungliga engelska ordet är *white balance*. Varken SAOL eller Svenska datatermgruppen känner ordet *vitbalans*. Ordet är inte en datateknisk term utan den har att göra med fotografi och kontrastering av färger i olika belysningar. I *PC För Alla* förekommer ordet *vitbalans* i testet ”Åtta snabba höjdarkameror” på sidorna 72, 73 och 75. Enligt testet har man inga funktioner för att förändra *vitbalans* i kameran HP Photosmart R724, och i Kodak Easyshare M853-kameran behöver man tämligen många knapptryckningar innan man kan förändra *vitbalansen*. Testet anger också kriterierna enligt vilka kamerorna bedöms. Ett kriterium är *hur väl vitbalansen återger färgerna i olika ljus*. I *MikroBitti* förekommer ordet *valkotasapaino* i artikeln ”Työkalupakin päivitys”, där man på sidan 18 presenterar den nya digitalkameran

Canon EOS 50D. Uttrycket *Ainoan moitteen kamera saa automaattisen valkotasapainon säädöstä* är den enda negativa kommentaren som skribenten har om kameran.

Orden *trådlös* och *langaton* är översättningslån från det engelska ordet *wireless*. Det svenska ordet *trådlös* finns i SAOL, och i ATK-sanakirja hittas både *trådlös* och *langaton*. ATK-sanakirja konstaterar att *langaton verkko* är ett nät där data överförs optiskt eller med hjälp av radiovågor, alltså utan några kablar. Svenska datatermgruppen talar också om *sladdlös och trådlös telefoni*. I *PC För Alla* förekommer ordet i ledaren på sidan 11 i uttrycken *trådlöst tangentbord* och *min snofsig trådlösa router*. En rubrik på sidan 40 i sin tur konstaterar att ”Trådlös färglaser imponerar”, och netaffären Pc City gör reklam för en trådlös router samt Xbox 360 Premium som innehåller en trådlös handkontroll på sidan 42. Netaffären Dustin home anger på sidan 77 att de säljer trådlösa tangentbord-muskombinationer samt Bluetooth-teknik som är trådlös. I *MikroBitti* förekommer ordet *langaton* i Tietoasemas reklam på sidan 3, där man reklamerar Bamboo One ritningsbord. Ordet förekommer i uttrycket *helposti ja vaivattomasti langatonta ja paristotonta kynää käyttäen*. Också i Anttilas reklam på sidan 29 kan man hitta ordet i uttrycket *viimeisin langaton teknologia takaa huippulaatuisen äänentoiston*. I artikeln ”Mediamesteri taskussa” på sidan 19 presenterar man den nya PlayStation Portable-spelaren, och där förekommer ordet i uttrycket *langaton verkko*. Uttrycket *langaton verkko* förekommer också på sidan 44 i artikeln ”Konsolikärajät 2.0” där man jämför olika spelkonsoler.

Orden *minneskortsläsare* och *muistikortinlukija* är översättningar av det engelska ordet *memory card reader*. Översättningslånen hittas inte i SAOL eller på Svenska datatermgruppens lista. Orden *muistikortti* och *minneskort* finns i ATK-sanakirja, och den definierar begreppet som ett kort som man kan lagra data i. I *PC För Alla* förekommer ordet *minneskortsläsare* på sidan 38 i artikeln ”Prisvärd bärbar med jätteskärm”, som presenterar en ny bärbar dator från Asus som har minneskortsläsare som en specifikation. I *PC För Alla* finns det också en reklam i bakpärmen där man gör reklam för LGs bärbara dator S900. Enligt reklamen har datorn utrustats bl.a. med minneskortsläsare. I *MikroBitti* förekommer ordet *muistikortinlukija* på sidan 2 i Tietoasemas reklam där man gör reklam för datorn D-Code Defigo II. Ordet förekommer på specifikationslistan i formen *30-in-1 muistikortinlukija*. I samma reklam kan man hitta ordet också på sidan 4 på specifikationslistan av en Fujitsu Siemens laptop.

Orden *brandvägg* och *palomuuuri* är översättningslån av det engelska ordet *firewall*. Enligt SAOL är *brandvägg* ett hinder mot intrång i datornät. ATK-sanakirja nämner både orden *brandvägg* och *palomuuuri*, och definierar ordet *palomuuuri* som ett system som registrerar all pågående trafik, och som bestämmer vilka ip-adresser som kan visas utåt. Också Järvinen (2003, 496) säger att *palomuuuri* observerar och begränsar datatrafiken mellan Internet och lokalt nätverk och försöker upptäcka hackandet. Till sist definierar Svenska datatermgruppen ordet *brandvägg* som 'hinder mot oönskad kommunikation mellan olika datornät', och rekommenderar att man använder ordet *brandvägg* i stället för engelskans *firewall*. Den anger också ordet *brandmur* som en svensk översättning, men konstaterar att *brandvägg* är i alla fall ett bättre alternativ för ordet är redan etablerat för begreppet. I *PC För Alla* förekommer ordet *brandvägg* på sidan 9 i Telias reklam, enligt vilken man får bl. a. brandvägg på köpet om man köper bredbandet från Telia. Ordet förekommer också i tidningens ledare på sidan 6 i uttrycket *joxa med brandväggar*. Här irriterar sig skribenten över faktumet att man fortfarande måste sköta om sitt pc-skydd trots all den utveckling som pågått under de senaste åren. I avdelningen Månadens cd poängterar man på sidan 124 att antivirusprogrammet F-Secure Internet Security 2007 innehåller även *en brandvägg*. I *MikroBitti* finns ordet *palomuuuri* i en likadan form i artikeln "Tanakkaa tietoturvaa kevyesti", där man på sidan 27 beskriver Norton Internet Security 2009 –skyddsprogram: *Norton Internet Security 2009 sisältää ... palomuurin*. Ordet förekommer också i TeleWells reklam på sidan 39.

Bakom orden *operativsystem* och *käyttöjärjestelmä* finns det engelska ordet *operating system*. SAOL listar ordet *operativsystem* men ger inga alternativa ord. ATK-sanakirja säger att operativsystem är en programvara som styr de andra programmen och processerna t.ex. genom att reglera mängden av fri minne. Svenska datatermgruppen definierar ordet *operativsystem* som en uppsättning program vars uppgift är att styra datorns fungerande och se till att tillämpningsprogram kan kommunicera med den. Den rekommenderar också att man låter bli att använda formen *operativ*. Beträffande definitionen av ordet tillägger Järvinen (2003, 357-358) att *käyttöjärjestelmä* erbjuder också tjänster för användare och applikationer, som t.ex. behandling av filer, kontrollering av minnet och överföring av data. Han nämner också förkortningen *OS (operating system)* som ett alternativt ord för begreppet. I materialet förekommer orden *operativsystem* och *käyttöliittymä* i löpande text. I *PC För Alla* kan man hitta ordet på sidan 16 i Nyheter & Trender –avdelning under rubriken "Vista regerar – faktiskt!". I texten medger man att det finns många som hatar Vista, och själva ordet förekommer i uttrycket *När operativsystemet släpptes för ungefär ett år sedan...* Ordet

förekommer också på flera specifikationslistor. I artikeln ”Glimrande pc för gejmers” på sidan 30 talar man om bl.a. Dells nya laptop, vars specifikationslistan innehåller **Operativsystem: Windows Vista Home Premium, svensk version**. Ordet förekommer även i datorreklamer. I nätbutiken Pc Citys reklam står **operativsystem: Mac OS X Leopard** på sidan 43. Artikeln om desingdatorer konstaterar på sidan 45 att man kan byta operativsystem av en Apple-dator om man håller ned alt-tangenten när man startar om datorn, och i tidningens köpguide påminner man på sidan 86 att när man köper en ny dator måste man *se till att operativsystem är inräknat till priset*. I *MikroBitti* hittar man ordet *käyttöjärjestelmä* i Tietoasemas annons på sidan 2 på specifikationslistan av datorn D-Code Defigo II, där det står *Windows Vista Home Premium käyttöjärjestelmä*. I reklamen konstaterar man också att priset innehåller installationen av operativsystemet. Ordet förekommer också i artikeln ”Pöytäkoneella korvattava” på specifikationslistan av Asus bärbara dator på sidan 19. Artikeln ”Raskaan sarjan minikannettava” handlar om HPs bärbara minidator, och där förekommer ordet på sidan 20 i uttrycket *Laitteessa on käyttöjärjestelmänä Windows Vistan sijasta kevyempi Windows XP*. I Asus reklam förekommer ordet på sidan 23 i uttrycket *Asus Express Gate-kannettavassa on uusi vallankumouksellinen käyttöjärjestelmä*, och i Samsungs mp3-presentation på sidan 32 i uttrycket *Musiikin siirto onnistuu ilman erillisiä ohjelmia käyttöjärjestelmästä riippumatta*. I Creatives mp3-presentation förekommer ordet på samma sida på specifikationslistan. I artikeln ”Tee valokuvistasi kolmiulotteisia” förekommer ordet på sidan 84 under rubriken ”Vaatimukset” i form **Käyttöjärjestelmä: Windows Vista tai XP**. I artikeln ”Konsolikäräjät 2.0” står på sidan 43 som bildtext satsen *Nintendon käyttöjärjestelmä ei ole vuoden aikana juuri uudistunut*.

Usb-minne och *muistitikku* är översättninglånen som går tillbaka på ordet (*usb*) *memory stick*. *Usb-minne* och *muistitikku* är inte ordagranna översättningar utan synonymer. ATK-sanakirja anger också ordet *minnespinne* som en synonym, men SAOL känner orden inte. Enligt ATK-sanakirja betyder USB ’universal serial bus’, och den är en buss genom vilken man kan ansluta olika apparater till datorn. I materialet förekommer *usb-minne* och *muistitikku* i löpande text. I *PC För Alla* förekommer ordet i artikeln om desingdatorer på sidan 46. Om Asus bärbara dator konstaterar man att externa enheter är besvärliga att använda, men att det inte blir något problem bara man har *det viktigaste lagrat på usb-minnen*. Ordet förekommer också i rubriken ”Reslysten mus dubblar som usb-minne” på sidan 39, och i texten konstaterar man att *kombinationen av mus och usb-minne gör att du får en sak mindre att hålla reda på*. Också orden *usb-sticka* och *usb-muistitikku* används för att beteckna samma referent. I *PC*

För Alla finns ordet *usb-sticka* i den ovannämnda artikeln där man talar om en trådlös mus. Enligt tidningen laddas musens batteri upp på så sätt att man kopplar en sladd mellan musen och usb-stickan. I *MikroBitti* finns det likväl en artikel på sidan 36 som berättar om en trådlös mus. Denna mus kan kopplas till dator trådlöst med hjälp av en liten usb-apparat: *Normaalin usb-muistin kokoinen vastaanotin kulkee kätevästi hiiren pohjassa, kun se ei ole käytössä.* I artikeln *Teräväpiirron taitajat* förekommer synonymen *usb-muistitikku* på sidan 54 i uttrycket *sovittimesta tulee löytyä ... tallennustilaa joko sisäänrakennettuna tai mahdollisuutena liittää soittimeen usb-muistitikku* där *sovitin* syftar på den nya blu-ray-spelaren med vilken man kan hämta material direkt från nätet. Också nästa exempel kan hittas i den ovannämnda artikeln på samma sida, och där förekommer ordet *usb-muisti* i *Samsungissa päivittäminen onnistuu verkon lisäksi usb-muistin kautta.* I avdelningen *Uudet tuotteet* berättar man på sidan 110 bl.a. om Creatives nya produkter, varav en heter *Creative Sound Blaster X-Fi Go!* Ordet *usb-muistitikku* förekommer i uttrycket *Creative Sound Blaster X-Fi Go! on usb-muistitikon näköinen ja kokoinen äänisovitin.*

Orden *responstid* och *vasteaika* är översättningslån från det engelska ordet *response time*. Ordet finns inte i SAOL eller på Svenska datatermgruppens lista. Jaakohuhta (2004, 292) konstaterar att *vasteaika* är en viktig mätare när man granskar hur effektiva informationssystemen är. Järvinen (2003, 730) konstaterar att *vasteaika* betyder den tid, som går innan man får svaret för ett kommando. Ju mer det finns belastning, desto längre tar det innan svaret kommer, vilket kan vara riktigt irriterande ibland. ATK-sanakirja nämner ordet *svarstid* som ett svenskt alternativ och ordet *vastausaika* som ett finskt alternativ. Ordet *responstid* förekommer i *PC För Alla* på sidan 3 i netaffären *Komplett.ses* reklam där man gör reklam för Samsung Syncmaster widescreenskärm, och i Asus reklam på sidan 7 där man reklamerar skärmen PG221. I texten förekommer ordet i frasen som konstaterar att skärmen använder Trace Free Technology för att uppnå responstid på 2ms. Även synonymen *svarstid* förekommer i sektionen 15 nya produkter under rubriken ”Inställsam skärm för fotoproffset” på sidan 36. I artikeln berättar man om skärmen NEC, och på specifikationslistan står det *Svarstid: 8 millisekunder.* I samma avdelning introducerar man också Philips nya lcd-television på sidan 32, och där kan man hitta ordet *responstid* i ett likadant uttryck på specifikationslistan. I *MikroBitti* förekommer ordet *vasteaika* på sidan 19 under rubriken ”Mediamasteri taskussa” i uttrycket *uusitun näytön vasteaika on lyhentynyt.* Artikeln handlar om den nya spelaren PlayStation Portable Slim & Lite. I artikeln ”Ledeillä uusiin ulottuvuuksiin” förekommer ordet i uttrycket *Valikkojen vasteaika on kuitenkin turhan hidas,*

mikä haittaa erityisesti säätöjä selatessa på sidan 22. I Jimm's PC-Stores reklam presenterar man en NEC-skärm, och där hittas ordet på bakpärmen på skärmens specifikationslista i form **Vasteaika: 6 ms.**

Det engelska ordet *memory* översätts som *minne* och *muisti* i svenska och finska språket. SAOL konstaterar att *minne* är en enhet i dator där man kan lagra data och program. Svenska datatermgruppen talar om *minne* i samband med begreppen *internminne*, *arbetsminne* och *primärminne*, och säger att det inte finns någon skillnad mellan dessa tre begrepp utan att de alla avser det minne där information och program ligger medan datorn bearbetar data. ATK-sanakirja tillägger att vid sidan av att vara en del av datorn kan *muisti* också vara en extern apparat som är kopplad till datorn. I *PC För Alla* förekommer ordet *minne* i artikeln "Glimrande pc för gejmern" på sidan 30 på specifikationslistan av Dells bärbara dator, där det står **Minne: 2Gb**. Ordet förekommer också på sidan 38 i artikeln "Prisvärd bärbar med jätteskärm" i satsen *Uppbackad med 2 gigabyte i arbetsminne ... räcker helheten långt för dig som inte planerar att spela de senaste spelen*. I artikeln om desingndatorer förekommer ordet på sidan 47. I texten konstaterar man att om man köper Dells bärbara dator XPS måste man *se till att köpa mer minne redan från början*. På specifikationslistan i samma artikel listar man alla datorer som man bedömer i artikeln, och där står det t.ex. **Minne: 3 GB** på sidan 50. Specifikationslistor finns också i artikeln som berättar hur mycket som man kan få när man säljer sin gamla dator. Ordet förekommer även här i samma form på sidan 58.

Netaffären Dustin Homes säljer en kamera *med 1 GB minne och väska* på sidan 77, och ordet förekommer också i satsen *Med den kraftfulla intel Core 2 Duo-processorn och 4 GB internminne behöver du inte oroa dig för uppgraderingar på lång tid*. Tidningens köpguide om bärbara datorer råder på sidorna 86 och 88 att *512 megabyte internminne tillhör försvunnen tid, att man kan aldrig ha för mycket minne*, och att *se till att satsa på rejält minne redan då du köper datorn, annars riskerar du att behöva köpa två nya minnen när du ska uppgradera*. I *MikroBitti* förekommer ordet *muisti* i Tietoasemas reklam på sidan 3, där det står **4Gt muistia** på specifikationslistan av två olika datorer. Ordet förekommer också i löpande text på sidan 19 i artikeln "Mediamasteri taskussa", som presenterar spelaren PlayStation Portable Slim & Lite: *PSP-3000 sisältää ... 64 megan kiinteän muistin* och *PSP 3000:ssa ei ole sisäistä muistia tallennuksille*. Man kan hitta ordet också på sidan 20 i artikeln "Raskaan sarjan minikannettava". På specifikationslistan av HPs bärbar Mininote förekommer **Muisti: 2 Gt**, och i Nokia 5320 –telefons lista **Muisti: 140Mt flash-muistia**. I

avdelningen Ilmaisohjelmat genomgår man olika gratisprogram. Ett program heter *Startup Delayer*, som hjälper till när Windows startar upp för sakta. Programmet fungerar så att det hindrar vissa program från att starta så att alla inte startar samtidigt, vilket i sin tur påskyndar Windows att starta. Ordet *muisti* förekommer på sidan 100 i uttrycket *Tällöin kaikki Windowsin kera käynnistyvät ohjelmat yrittävät rohmuta muistia*. Tidningen introducerar också gratisprogrammet Mz Vista Force på sidan 101, och där förekommer ordet i frasen *Ohjelmalla voi säätää tai hallita ... muistin käyttöä, virransäätöä, varmuuskopiointia sekä monia muita ominaisuuksia*. I sektionen Uudet tuotteet presenterar man en ny bärbar dator på sidan 111, och i texten poängterar man att *800 megahertsin ddr2-muistia voidaan kasvattaa neljään gigatavuun*. I samma sektion finns ordet också under rubriken ”Pronssinsävyinen kannettava” på sidan 110, och där berättar man att *Koneessa on 512 megatavun muistilla varustettu Nvidia Geforce 9300-näytönohjain*. I Jimm’s PC Stores reklam berättar man på bakpärmen om Benqs kamera, och ordet finns där på specifikationslistan i formen *6 MB sisäinrakennettu muisti*.

Orden *sökmotor* och *hakukone* är översättningar av det engelska ordet *search engine*. SAOL konstaterar att *sökmotor* är ett program med vilket man kan indexera och söka information från stora textmassor. Svenska datatermgruppen ger samma definition och tillägger att t.ex. man kan söka på webbsidor på Internet med hjälp av en sökmotor. Svenska datatermgruppen råder också att använda ordet *sökmotor* när man avser själva programvaran, och ordet *söktjänst* när man avser en tjänst som t.ex. Google. Ordet *sömaskin* används när man avser en viss server. *ATK-sanakirja* anger att *hakukone* är en tjänst med vilken man kan hämta information från dataverk. I *PC För Alla* förekommer ordet *sökmotor* på sidan 13 i avdelningen Insändare och Debatt, där tidningen publicerar läsarnas brev och kommentarer. I ett brev skriver läsaren hur hon uppmuntrar sina fem barnbarn att använda sökmotorer för att hitta kunskaper. I avdelningen Nyheter & Trender på sidan 16 berättar man i kommentaren ”Vista regerar – faktiskt!” om operativsystemet Windows Vista. Den skrivande konstaterar att den supersnabba sökmotorn är hans personliga favorit. I artikeln ”Avslöjad!” förekommer ordet i frågan *Vad hittar de stora sökmotorerna för information om dig?* på sidan 53. I artikeln berättar man om den bristande anonymiteten människor har i nätet. I *MikroBitti* förekommer ordet på sidan 95 i frasen *Monista hakukoneista pyritään karsimaan pois blogeja ja keskustelualueita*, som står under rubriken ”Epävirallisen tiedon hakukone”. I sektionen Ajassa berättar man om nya idéer som är aktuella i nära framtid. Under rubriken ”Google suunnittelee palvelinten siirtoa merelle” på sidan 14 förekommer ordet i

Hakukonejätti Googlen jättämä patenttihakemus maalailee kiinnostavia näkymiä palvelinkeskusten tulevaisuudessa. I artikeln berättar man att Google tänker flytta sökmaskiner till havet för att spara pengar och för att undvika konflikter som kan uppstå mellan lokal lagstiftning och innehållet som Google publicerar.

Orden *webbläsare* och *webbiselain* är översättningar av det engelska ordet *web browser*. SAOL konstaterar att *webbläsare* är en datorprogram med vilket man kan hämta information från webben. Svenska datatermgruppen konstaterar likaså att den är ett program som visar information via World Wide Web, och tillägger att det finns många slags olika program, som t.ex. läsprogram och serverprogram. Ordet *webbprogram* kan användas som övergripande term. Enligt Svenska datatermgruppen förekommer ordet *webbläddrare* som den svenska motsvarigheten, men poängterar att det är svårt att använda ordet för det finns tre *b*-bokstäver av vilka en måste strykas i sammansättningen. Detta kan vålla huvudbry för talarna. I ATK-sanakirja förekommer inte ordet *webbiselain* utan ordet *web-selain*, som denifieras som läsare som t.ex. hämtar och tolkar webbsidor. I *PC För Alla* förekommer ordet *webbläsare* på sidan 21 i rubriken ”Virus i webbläsaren länsar ditt konto i smyg”. I artikeln talar man om *Mannen i webbläsaren*, vilket syftar på den senaste tekniken som brottslingarna använder för att ta pengar från ens bankkonto utan att det syns. Systemet fungerar så att *Mannen i webbläsaren smittar din dator med en trojan, som installerar ett tillägg i webbläsaren*. Ordet förekommer också på sidan 110 i artikeln som berättar om programmet Realplayer 11. I artikeln berättar man att man kan inspela med programmet *via din vanliga webbläsare*. I *MikroBitti* förekommer ordet *webbiselain* på sidan 9 i sektionen Ajassa. Ordet finns under rubriken ”Nintendolta uusi käsikonsoli” i *Nintendo DSI sisältää wlan-yhteydellä toimivan webbiselaimen, jota käyttäen voi myös ostaa pelejä DSI-shopista ja säilöä ne muistikortille*. Ordet *webbiselain* har många synonymer i *MikroBitti*. Ordet *nettiselain* förekommer på sidan 13 i texten under rubriken ”Onko sinun koneesi zombie?”. *Zombie* är en dator som är kopplad till ett nät genom vilket den kontrolleras av någon annan än användaren. Ordet förekommer i frasen

Syytä bottiverkkojen äkilliseen kasvuun ei tiedetä, mutta sillä näyttäisi olevan yhteys sellaisten roskapostiviestien määrän kasvuun, ... jotka hyödyntävät käyttöjärjestelmän ja *nettiselaimen* haavoittuvuuksia.

Ordet förekommer också i innehållsförteckningen på sidan 4 i uttrycket *Photosynth-palvelu tekee kuvistasi fotorealistisen 3d-mallin, jota voi katsella ... tavallisella nettiselaimella*. I

själva artikeln förekommer ordet i en nästan likadan fras på sidan 84. Även synonymen *www-selain* förekommer i artikeln på samma sida i *todellinen kolmiulotteinen kuva, jota voidaan zoomata, ... tavallisella www-selaimella*. Samma ord kan hittas även i sektionen *Ilmahojelmat* på sidan 100 i uttrycket *mukaan safarille pääset www-selaimella*. I detta fall är det fråga om en datoranimerad film som man kan njuta av med hjälp av webbläsaren. Även synonymen *Internet-selain* förekommer i texten i uttrycket *Saatavilla: Internet-selaimille*. Ordet *www-selain* förekommer igen i artikeln "Luo spinorama!" på sidan 103, som också berättar om programmet Photosynth. Där förekommer ordet i *Kuvaa voidaan sitten pyörittellä näytöllä www-selaimella*. I produktpresentationen "Nuorekkaampi älyluuri" talar man om Nokias nya mobiltelefon, och ordet förekommer där i *Niinpä mukana ovat kaikki Series 60:n edut, kuten moniajo, mainio www-selain, N-Gage-pelialusta sekä erittäin laaja ohjelmistotuki* på sidan 27. Ordet förekommer också i motsvarande presentation av en Sony Ericsson-mobil på sidan 31, i detta fall i satsen *Nopeat datayhteydet, mainio musiikkisoitin, selkeä käyttöliittymä ja asiallinen www-selain ovat muista Sony Ericssonin nykymalleista tuttuja ominaisuuksia*. Vid sidan av de ovannämnda synonymerna förekommer också ordet *verkkoselain* i tidningen. På sidan 101 berättar artikeln "Kaikki videot yhteen putkeen" om programmet Miro, med vilket man hämta videor från nätet och titta på dem. Ordet förekommer i *Onneksi sitä ei ole pakko tehdä pelkän verkkoselaimen avulla*.

Orden *mus* och *hiiri* är översättningar av det engelska ordet *mouse*. SAOL definierar ordet *mus* som 'pekdon till dator'. Svenska datatermgruppen definierar inte ordet *mus* men konstaterar att markör är en symbol som visar var nästa tecken kommer att visas, och att man kan förändra insättningspunkten med musen. ATK-sanakirja poängterar att *hiiri* är en pekdon som man använder genom att röra den på ett platt underlag och klicka på dess knappar. I *PC För Alla* förekommer ordet *mus* på sidan 3 i netaffären Komplett.se reklam i sammansättningen *gamingmus*. I artikeln "'Homestaging' ökar datorns värde" på sidan 59 berättar man att när man säljer sin dator, lönar det sig att sälja ett helt paket, alltså sälja datorn med skärm, tangentbord, mus och skrivare. Ordet förekommer också i rubriken "Reslysten mus dubblar som usb-minne" på sidan 39. I texten förekommer uttrycken *den trådlösa musen* och *en högst ordinär mus*. Likaså konstaterar man att musen inte passar alla eftersom den är ganska liten, och att man kan ladda musens batteri med en usb-sladd. I *MikroBitti* förekommer ordet *hiiri* i Anttilas reklam på sidan 29 i uttrycket *pitkälle kehittynyt optinen hiiri*. I samma reklam förekommer också uttrycken *hienostunut hiiri* och *langaton hiiri*. I artikeln "Tee kuvistasi kolmiulotteisia" på sidan 85 förekommer ordet i *Kun kuvat ovat*

ilmestyneet ikkunaan, valitse yksi kuvista hiirellä och i *pyörittele hiirellä avaruussukkulaa tai punaista Ferraria*. I tidningen förekommer också synonymen *jyrsijä* på sidan 36 i artikeln ”Pieni langaton sinisäde”. Ordet förekommer i satsen *perinteinen koko kämmenen ote ei näin pienelle jyrsijälle sovi*. I samma artikel förekommer också satsen *Kunhan pieneen kokoon on tottunut, toimii hiiri moitteetta alustalla kuin alustalla, vieläpä tarkasti*.

6.3 Ordlån

I materialet finns ordlånen *prosessori* och *processor* som har det engelska ordet *processor* som modell. SAOL definierar ordet *processor* som en behandlingsenhet i dator. Svenska datatermgruppens definition är att *processor* ’handhar och styr hämtning, avkodning och utförande av maskininstruktioner’. Järvinen (2003, 417) i sin tur säger att *mikroprosessori* är datorns hjärna. Den finska motsvarigheten för ordet *prosessori* är *suoritin* enligt ATK-sanakirja, och Järvinen (2003, 417) nämner också ordet *mikroprosessori* för att ange samma betydelse. Svenska datatermgruppen rekommenderar att man använder det svenska ordet *centralprocessor* i stället. I *PC För Alla* förekommer ordet på sidan 3 i netaffären Komplettses annons där man gör reklam för en moderkort *med enastående prestanda för alla de senaste processorerna*, och i netaffär PC Citys annons på sidan 43 som anger att datorn IMAC 20” har Intel Core 2 Duo som processor. I artikeln ”Glimrande pc för gejmerns” på sidan 30 konstaterar man att det är möjligt att få en snabbare dator bara man väljer en snabbare processor, och i det stora gps-testet på sidan 63 är en av deltagarna *Magellan med annorlunda processor*. Tidningen gör också en jämförelse av olika bärbara datorer i artikeln om designdatorer. I testet bearbetar man t.ex. en bild i Photoshop 9 och jämför sedan hur snabbt de olika datorerna klarar av uppgiften. Det visar sig på sidan 50 att detta sorts test *belastar framför allt primärminne och processor*.

Tidningens köpguide om bärbara datorer presenterar lätta bärbara som passar för den som reser mycket, och poängterar samtidigt på sidan 87 att eftersom man har prioriterat den låga strömförbrukningen kan man med dessa bärbara datorer vänta sig *en långsam och strömsnål processor*. På sidan 90 konstaterar köpguiden att vissa bärbara datorer kan med sina mobila, dubbelkärniga och snabba processorer också ersätta en stationär dator. Samma köpguide

definierar ordet *processor* på precis samma sätt som Järvinen när den säger att processorn är datorns hjärna. Ordet förekommer också på listan där man uppräknar datorns specifikationer. Det finns t.ex. uttrycket *processor: AMD Athlon XP 1,8 GHz* på sidan 58 i artikeln som berättar hur mycket en gammal dator kan vara värd.

I *MikroBitti* kan man hitta ordet *prossessori* i Tietoasemas annons på sidan 3. På specifikationslistan av Fujitsu Siemens bärbara dator står *AMD Turion Ultra ZM-80 prossessori* på samma sätt som i den svenska tidningen. Artikeln “Näytönohjausta kevyemmin” på sidan 33 handlar om grafikkort, och där hittas ordet i uttrycket *kuvasignaalin purkamisesta vastaa näytönohjain ja prossessori voi jatkaa nukkumistaan*. I spalten under rubriken “Ajassa” presenterar man kort några nyheter. Ordet *prossessori* förekommer i mellanrubriken “AMD:n 45 nanometrinen prossessori tuotantoon” på sidan 9, och i själva texten förekommer synonymen *suoritin* i satsen *Uutuuksien luvataan tarjoavan nykyisiin suorittimiinsa verrattuna 20 prosenttia enemmän tehoa*. Ordet *suoritin* förekommer också på sidan 19 på specifikationslistan av den bärbara datorn Asus G70S i form *Suoritin: Intel Mobile Core2Duo T9500*, och på sidan 20 på specifikationslistan av HP Mininote i samma form, *Suoritin: Via C7-M ULV*. I artikeln “Syysseuranta” på sidan 106 förekommer ordet i fraserna *Intelin seuraava vaihe prossessorivalloituksessa on jo oven takana, Edullisilla ja vähävirtaisilla prossessoreilla on tietenkin aina kysyntää, Prossessoreihin on tullut jopa 10 prosenttia lisää hintaa, och Inteliltä ainakin olisi outo veto nostaa prossessoriensä hintoja*. Artikeln handlar om grafikkortens prisutveckling och man jämför Atis och AMDs grafikkort. Uudet tuotteet –avdelningen genomgår i sin tur kort och koncist några nya produkter, och där presenterar man på sidan 110 en liten dator i vars beskrivning förekommer orden *suoritin* och *prossessori* i uttrycken *...yhdistelmä sisältää valmiiksi asennetun Intel Atom 230-suorittimen...* och *Sekä prossessori että virtalähde ovat passiivijäähdytetyjä*. Ordet *suoritin* förekommer i samma sektion också på sidan 111 under rubriken “Bambukannettava”, där man presenterar den nya bärbara datorn från Asus. Ordet förekommer i *Suorittimeksi on valittavissa useita Intel Core 2 Duo T9000- tai T8000-sarjan malleja*. I Jimm’s Pc Stores reklam presenterar man Zeptos nya bärbar dator på bakpärmen. Där finns ordet i *Todellinen tehokannettava nyt uudella Intel P9500 prossessorilla*.

Ordet *Internet* förekommer i båda tidningarna och har flera synonymer. De svenska synonymerna är *webb* och *nät* och de finska synonymerna *verkko* och *netti*. SAOL konstaterar att ordet *Internet* kan skrivas både med stor begynnelsebokstav eller med liten och definierar

begreppet som 'det internationella datanätet'. Svenska datatermgruppen definierar termen som globalt datanät som har ett gemensamt kommunikationsprotokoll, och konstaterar att i början var *Internet* bara ett namn på ett visst datornät bland andra nät. Svenska datatermgruppen rekommenderar att ordet skrivs med stor begynnelsebokstav, också i sammansättningar, men ordet *nät* kan dock skrivas med liten begynnelsebokstav. ATK-sanakirja skriver ordet med stor begynnelsebokstav och definierar begreppet som ett för alla öppet globalt nätverk som är byggt av datanät. I *PC För Alla* förekommer ordet *Internet* på sidan 9 i Telias annons i *Det finns mycket på **Internet** som man inte vill ha innanför dörren*. Man reklamerar att vid sidan av bredbandet får man bl.a. brandvägg när man köper från Telia. Ordet *nät* förekommer också i Eurosecures reklam på sidan 121 i *Det smarta sättet att skydda sig på **nätet***. I ledaren förekommer ordet på sidan 11 i frasen *Du har en dator som inte är uppkopplad mot **internet***. Ledaren handlar om utvecklingen som pågått inom datatekniken, och skribenten erinrar sig den gamla goda tiden. I Nyheter & Trender-avdelning på sidan 21 skriver man att datortillverkaren Dell har hittills sålt sina datorer via internet och telefon, men nu ska datorerna säljas även i andra butiker. I artikeln "Ring gratis med mobil-ip-telefoni" på sidorna 28 och 29 berättar man hur man kan ringa helt gratis genom internet utan att operatör är inblandad. Orden *internet* och *nät* förekommer i uttrycken *via **internet**, en direktuppkoppling till **nätet** och telefonen måste vara uppkopplad mot **internet** via wlan*. Synonymen *nät* förekommer också i Månadens fråga på sidan 13. Denna gång lyder frågan: *Vad skulle ni aldrig lägga upp på **nätet**?* I avdelningen Frågor & Svar på sidan 120 frågar en läsare var hon kan köpa noter på internet. Ordet förekommer också i svaret där man konstaterar att ***internet** har öppnat helt nya möjligheter att köpa noter*. I avdelningen Surf tips presenterar man nyttiga sajter. Där förekommer orden *internet* och *nät* på sidan 112 i uttrycken *du måste ha ständig tillgång till **internet** och här har du allt på **nätet***. Avdelningen Skräddarsytt på nätet på sidan 67 berättar i sin tur om nätbutiker där man kan köpa festkläder. Rubriken heter "Fixa festkläderna smidigt på nätet", och enligt artikeln kan man t.ex. beställa specialsyddas brudklänningar på internet och beställa ett festplagg via nätet. I artikeln "Avslöjad!" förekommer ordet *nät* på sidan 53 i uttrycket ***nätet** skvallrar* och ordet *internet* i frågan *Är du orolig för vad andra kan hitta om dig på **internet**?*

I *MikroBitti* hittas orden *Internet* och *netti* på sidan 6 i ledaren, som börjar med uttrycket ***Internet** on osa todellisuutta, jossa me kaikki elämme*. Skribenten skriver om ämnen som ansvarsfullheten i Internet och den snabba utvecklingen inom datateknologi. I slutet av ledaren förekommer ordet *netti* i ***Netin** muuttamassa mediamaisemassa hyvä sisältö on*

edelleen arvossaan. I avdelningen Ajassa talar man om ny teknik, och man kan hitta ordet på sidan 9 i frasen **Internetistä** on tullut itsestään selvä asia lähes kaikkialla. Man anger att över 83 procent av vuxna finländare använder nätet. Under rubriken “Windows 7:n varusohjelmia karsitaan” berättar man om det nya operativsystemet på sidan 10. Där förekommer ordet *verkko* i uttrycket *sovellukset voidaan korvata verkosta ladattavilla ohjelmistoilla*. I kolumnen “Pedon pää” på sidan 67 skriver Pasi Kivioja om skolskjutningar och Internets roll för unga. Ordet *internet* förekommer i uttrycket där han sarkastiskt konstaterar att i internet finns allt som är ont. Ordet förekommer också i uttrycket *Aselain kiristäminen ja internetin tiukempi viranomaisvalvonta ovat turhaa näpertelyä*. I samma artikel förekommer synonymerna *verkko* och *netti* frasen

Ainoa järjellinen hallintakeino verkossa on se, mihin tämän lehden kolumnisti Kari Hintikkakin viittasi lehtihaastattelussaan: tehokkainta *netin* valvontaa tekevät joukkoälynä käyttäjät itse.

I artikeln “Teräväpiirron taitajat” berättar man på sidan 54 att de nya blu-ray-spelarna innehåller en kabel som möjliggör att man kan hämta tillägsmaterial *suoraan netistä*. Ordet *netti* förekommer också i rubriken “Netistä nostetta musalle” på sidan 68, och i själva texten i uttrycket *mediasoittimet hakevat levyjen ja kappaleiden tiedot jostain netin tietokannasta* på sidan 70. I avdelningen Pelit bedömer man datorspel. I beskrivningen av ett spel förekommer ordet *netti* på sidan 92 i uttrycket *netin* kautta, där man alltså konstaterar att fyra kan spela spelet samtidigt, antingen med samma dator eller via nätet. I kolumnen “Osaamisen uudet asteet” förekommer alla orden *internet*, *netti* och *verkko* på sidan 94. *Internet* förekommer i uttrycket *version sai ladattua internetistä*. Synonymen *netti* förekommer i fraserna *Jos taas kopioit levyn peliversion laittomasti netistä...* och *Netin valvontaan ja netissä tapahtuvaan tutkimukseen eivät rahkeet kuitenkaan riitä*. Ordet *verkko* förekommer i *Ilman W3C:tä ei olisi verkkoa nykymuodossaan*. W3C är förkortning av uttrycket “World Wide Web Consortium”, som är ett internationellt organ som bestämmer standarderna som används på webbsidorna. Orden *netti* och *verkko* förekommer även i avdelningen Netistä poimittua på sidan 95, där ordet *netti* förekommer redan i rubriken och ordet *verkko* i mellanrubriken “Mainetta verkkoon”. Det framgår av texten att man kan samla referenser från sina vänner, kollegor och kunder med hjälp av webbtjänsten Naymz. Under rubriken “Latauspelit” beskriver man olika spel. En av spelen, Shred Nebula, är ett rymdäventyr. I texten förekommer ordet *verkko* på sidan 93 i en kontext där man beskriver spelets atmosfär: *Yhteistyö tai kaksintaistelu jaetulla ruudulla sekä kahdeksan pelaajan koiratappelu verkossa saavat maailman vilkkumaan*

silmissä.

Ordlånen *hackare* och *hakkeri* betyder samma sak som det engelska ordet *hacker*, som syftar på en person som är bra på att använda datateknik och datorer (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Hakkeri>). Orden har ibland en negativ ton, för några blandar ordet med *krakkeri*, dvs. en person vars mål är att komma åt skyddad information eller på något sätt sabotera programvara. Enligt Svenska datatermgruppen har man i svenska språket föreslagit ordet *knäckare* (en. *cracker*) för denna betydelse, men ordformen har inte etablerat sig. Enligt SAOL är *hackare* en person som är bra på dataprogrammering, och vars syfte kan vara dataintrång. SAOL listar också det engelska ordet *hacker*, men rekommenderar att man hellre skulle använda ordet *hackare*. I *PC För Alla* hittar man ordet på sidan 124 i avdelningen Månadens cd, där man går igenom de program som finns på cd:n som medföljer tidningen. F-Secure Internet Security 2007 är ett antivirusprogram som innehåller *en brandvägg som stoppar hackare från att förstöra eller stjäla din information*. Ordet *hackare* hittas också på sidan 18 i artikeln som listar 2008 års värsta it-hot. Enligt artikeln bygger några människor upp så kallade botnets, dvs. nätverk, genom att ta över andras datorer och kopplar dem sedan samman. Sådana här nätverk används t.ex. för spamutskick, och hackaren har också möjligheten att stjäla information om ägarna. I *MikroBitti* hittar man ordet *hakkeri* på sidan 12 i artikeln "Tappajahyökkäys tekee selvää jälkeä", som handlar om attacker mot datorer. Artikeln anger att det finns nya svagheter i datorer, vilket möjliggör grava attacker mot dem. Uttrycket lyder: *hakkereiden mukaan näin voidaan kaataa kokonaisia konesaleja*.

Blogg och *blogi* är ordlån där det engelska ordet *blog* står som förebild. Enligt SAOL är *blogg* en personlig dagbok som finns på webben, som andra kan kommentera och som man kan uppdatera kontinuerligt. I SAOL står det vidare att verbet heter *blogga* och den som bloggar heter *bloggare*. Svenska datatermgruppen konstaterar att ordet *blogg* borde användas bara i informella sammanhang och rekommenderar i stället ordet *webbjournal*. Ordet *journal* har nämligen inte bibetydelsen *dagbok* i svenskan, och därför borde man hellre använda *webbjournal* än ordet *webblogg*, som några kan tolka som webbserverloggfiler. ATK-sanakirja i sin tur föreslår det finska ordet *omaloki* som översättning för ordet *blog*. De svenska motsvarigheterna är *webbjournal*, *webblogg* och *blogg*. Järvinen (2003, 453) ger ett ord till: han nämner ordet *nettipäiväkirja* som ett finskt alternativ. I *PC För Allas* förekommer ordet på sidan 52 i artikeln "Avslöjad!", som handlar om den i princip obefintliga anonymiteten man har när man skriver på webben. Artikeln berättar t.ex. om en kvinna som

mötte problem på arbetsplatsen för hon hade kritiserat sin arbetsgivare i sin blogg.

I *MikroBitti* förekommer ordet på sidan 66 i en artikel som handlar om systemet OpenID. Att använda systemet innebär att i stället för att ha tiotals olika lösenord till olika nättjänster i internet, har man bara ett. Ordet *blogi* förekommer i satsen *Erityisen kätevää OpenID-tunnuksen käyttäminen on **blogeihin** kommentoitaessa* och i uttrycket *ei tarvitse luoda omaa tunnusta jokaiseen **blogiin***. I kolumnen ”Kauhajoki – taistelu tajuntavirusta vastaan” förekommer ordet *blogi* på sidan 67 i satsen *Beemi on erityisesti **blogeissa** leviävä meemi*. Skribenten definierar begreppet *meemi* som en tanke som sprider sig snabbt överallt och som förändrar människornas beteende. Man har utvecklat termen *beemi* för samma betydelse för att användas i datorspråket. I artikeln ”Netistä nostetta musalle” tipsar man hur ett band kan få synlighet i nätet. Ordet förekommer på sidan 69 i uttrycket *Tämän lisäksi MySpacessa voi pyörittää **blogia***. ”Tuoteuutiset tuoreina Mbnetistä” är en kort artikel på sidan 75 enligt vilken man kan hitta alla de nyaste produktyhetyerna på tidningens hemsida. Ordet förekommer i uttrycket *Rss-tekniikkaa käytetään uutispalveluissa ja **blogeissa***. Under rubriken ”Netistä poimittua” beskriver man mycket kort olika, mer eller mindre nyttiga, internetsidor, och där förekommer ordet i uttrycket *Monista hakukoneista pyritään karsimaan pois **blogeja** ja keskustelualueita* på sidan 95. I texten presenterar man webbsidan www.uutis.asia/, där man kan hitta allt som man talar om just nu.

Kontrasten och *kontrasti* är ordlån som har det engelska ordet *contrast* som modell. SAOL definierar order som ‘motsats, utpräglad olikhet; kontrasmedel’. Svenska datatermgruppen har inte ordet på dess lista, och likväl definierar ATK-sanakirja ordet inte. Oftast är det fråga om kontrastering av färger när man talar om kontrast. I *PC För Alla* förekommer ordet i netbutiken Komplettes reklam på sidan 3. I reklamen finns Samsungs television där kontrasten är 1000:1. Ordet förekommer också i Asus reklam på sidan 7, där man gör reklam för en skärm där den använda teknologin kan finjustera t.ex. kontrast och skärpa. I avdelningen 15 nya produkter listar man 15 nyheter. På sidan 36 finns bl.a. en skärm som har kontrasten 700:1. I detta fall förekommer ordet på specifikationslistan. Tidningens stora kameratest ger kameran Olympus Mju 830 en sju och konstaterar på sidan 73 att kontrasten är godkänd. På sidan 71 berättar man att kameran Casio Exilim EX-S880 i sin tur har *bra kontrast*. I *MikroBitti* hittar man ordet *kontrasti* på sidan 22 i artikeln ”Ledeillä uusiin ulottuvuuksiin” som presenterar Philips nya lcd-television. I artikeln står uttryckena *erinomainen kontrasti*, *kuvan kontrasti on erinomainen* och *kontrasti säilyykin vakuuttavana*

sekä valoisassa että pimeässä katseluympäristössä. I artikeln “Kun tykki tuli taloon” förekommer ordet på sidan 78 i uttrycket *kun kirkkaimmat kohdat alkavat sulautua yhteen, on kontrastia jo liikaa* och i satsen *Jälkimmäiset ovat edullisempia ja sopivat hyvin sellaiselle projektorille, joka pystyy hyvään kontrastiin.*

Orden *projektor* och *projektor* är ordlån där förebilden är det engelska ordet *projector*. Svenska datatermgruppen konstaterar att det rätta uttrycket på svenska heter *dataprotektor*, ibland också *data- och videoprojektor*. SAOL definierar ordet som en projektionsapparat och föreslår den svenska synonymen *strålkastare* som ett alternativ. ATK-sanakirja säger intening om ordet. Båda ordlånen förekommer i löpande text i tidningarna. I *PC För Alla* förekommer ordet på sidan 20 under rubriken “Pryllytt”, där man med ett par fraser beskriver nya it-prylar. Där konstaterar man att Sanyos projektor är *projektor med världens kortaste projiceringsavstånd*. På Nästa nummer –sidan på sidan 130 anger tidningen att i nästa numret kan man läsa ett test om “Projektorer för fickan”, där man presenterar små projektorer med led-teknik. I *MikroBitti* förekommer ordet *videoprojektor* i innehållsförteckningen i rubriken “Näin asennat videoprojektorin” på sidan 4. I själva artikeln förekommer samma ord på sidan 76 i uttrycket *videoprojektorin hankkiminen ja asentaminen mielletään vaikeaksi*. Ordet *projektor* förekommer i sin tur på sidan 77 i uttrycken *Ainoa asia, johon projektoria käyttäessä joutuu uhraamaan ... enemmän aikaa...* och *Luontevin paikka projektorille löytyy yleensä katosta*. Man använder också synonymen *tykki* i rubriken på sidan 76, och ordet *dlp-projektor* i uttrycket *Lisäksi dlp-projektori on edelleen näistä kolmesta ylivoimainen* på sidan 77. I artikeln talar man även om olika slags filmdukar, och där förekommer ordet i frasen *Jälkimmäiset ovat edullisempia ja sopivat hyvin sellaiselle projektorille, joka pystyy hyvään kontrastiin* på sidan 78.

Verben *surfa* och *surffata* har sin förebild i det engelska verbet *to surf*. Enligt Svenska datatermgruppen betyder verbet att man besöker olika webbplatser genom att man klickar på de länkar som finns på webbsidorna. Alternativa ord för det möjligen talspråkliga verbet *surfa* är *leta*, *söka* och *besöka*. Svenska datatermgruppen betonar också att man surfar *på*, inte *i* nätet. Också SAOL känner till verbet och ger exemplet *surfa på nätet*. ATK-sanakirja ger ordet *samoilla* som ett finskt alternativ, och definierar handlingen som slumpmässigt bläddrande av informationsnät. Enligt Järvinen (2003, 648) användes termen för första gången av Jean Armour Polly i 1992 i en artikel där han berättade om Internets möjligheter och hur man rör sig i webben. I *PC För Alla* förekommer verbet *surfa* i artikeln “Kolla på alla möten

– direkt i mobilen” på sidan 108, där tidningen steg för steg lär en att synkronisera sin mobiltelefon med sin Google-kalender. Till att börja med råder tidningen att surfa till webbsidan där synkroniseringen sker. Tidningens “Kom igång”-guide påstår i en rubrik på sidan 110 att “Realplayer 11 kan banda webb-tv”. I artikeln råder man hur inspelningen fungerar och ger som råd att med sin vanliga webbläsare helt enkelt *surfa fram till det du vill titta på* och sedan inspela det. På sidan 113 i sektionen 5 nyttiga program presenteras webbläsaren Opera Mini som *gör det smidigare att surfa i mobilen*. Enligt texten förminskas webbsidorna för att passa till mobilens fönster, och man kan surfa snabbare och billigare med Opera Mini eftersom man inte behöver hämta lika mycket information. Av tidningens Månadens cd-lista på sidan 125 kan man dra slutsatsen att man surfar säkrare med Ad-Aware 2007. I *MikroBitti* förekommer verbet *surffata* på sidan 3 i Tietoasemas annons, där man gör reklam för datorer, mobiltelefoner, högtalare och bärbara datorer. Bamboo One är ett ritningsbord med vilket man kan t.ex. *surffaila netissä*. Samma uttryck förekommer på sidan 19 i formen *netissä surffailu onnistuu PSP:llä tyydyttävästi*. Ordet kan hittas i artikeln “Mediamestari taskussa” som presenterar den nya Play StationPortable –spelaren.

Ordlånen *mikrofon* och *mikrofon*i kommer från det engelska ordet *microphone*. SAOL definierar ordet som ‘apparat som omvandlar ljudvågor till elektriska strömvarianter’. Svenska datatermgruppen talar om mikrofon i samband med begreppet *handsfree* och konstaterar att om hörlurar är kompletterade av mikrofon, borde man använda ordet *mikrofonlurar* i stället för ordet *headset*. I *PC För Alla* förekommer ordet på sidan 7 i Asus reklam, som presenterar en skärm som har bl.a. webbkamera, kontakter för hörlurar och mikrofon för direkt kommunikation. PC Citys annons på sidan 42 anger i sin tur att Xbox 360 Premium innehåller headset med mikrofon. Ordet förekommer också på sidan 25 i en artikel som beskriver hur hörelseskadade kan använda sig av programmet EyePhone när de talar i telefon. Mikrofon är en av de apparaterna som man behöver för att använda EyePhone. I testet “De bästa partyspelen” konstaterar man på sidan 78 att det stämmer inte alls att svenskar är grå och trista utan att de *vrålar i mikrofoner* tillsammans med grannarna. I samma test får spelet Singstar goda betyg på sidorna 82 och 83. Som en fördel nämner tidningen temaskivornas lagom pris när man redan har köpt mikrofonerna, men varnar att sjungandet låter hemskt om det finns *fel person bakom mikrofonen*.

I *MikroBitti* förekommer ordet *mikrofon*i på sidan 29 i Anttilas annons där man gör reklam för hörlurar: *Irrotettava häiriöääniä poistava mikrofon* takaa parhaan suorituskyvyn

intensiivisissä joukkuepeleissä. Ordet finns också på sidan 62 i artikeln “Full hd työpöydälle” där man jämför olika skärmar. Ordet förekommer i texten i uttrycket *laitteen ylä laidassa on käännettävä web-kamera mikrofonilla*. Under rubriken “Latauspelit” beskriver man kort olika datorspel och där förekommer ordet på sidan 93 i satsen *Paitsi että nyt pelikaveriksi voi saada kuulokemikrofoniinsa kiroilevan jengin*. Ordet finns även i avdelningen Uudet tuotteet där man beskriver TDK Life Rekords nya hörlurar. Ordet förekommer på sidan 111 i uttrycket *MMP-200-kuulokkeet, joissa on irrotettava mikrofoni ja niskapanta*. I samma sektion förekommer ordet också i en artikel på sidan 112: *Kuulokkeissa on lisäksi hälyä poistava mikrofoni*.

Orden *rippa* och *ripata* har det engelska ordet *to rip* som förebild. Varken SAOL eller Svenska datatermgruppen känner till ordet *rippa*, och likaså fattas ordet *ripata* i ATK-sanakirja. Järvinen (2003, 579) säger att (*to rip*) betyder att man först läser den digitala ljud-datan från en cd-skiva och sedan bearbetar och packar upp den så att den tar mindre utrymme, t.ex. i form av mp3. Rippning är alltså en process där man kopierar ’låtar från ljud-CD-skivor till datorn’ (<http://windows.microsoft.com/sv-SE/windows-vista/Rip-music-from-a-CD>). Att SAOL och Svenska datatermgruppen inte känner till ordet kan bero på att ordet är mycket talspråkligt. I *PC För Alla* förekommer verbet *rippa* i avdelningen 15 nya produkter. Där konstaterar man på sidan 33 att man kan rippa mellan olika ljudformat med programmet Nero 8. I sektionen Trender & Nyheter introducerar man under rubriken “Radion som skippar snacket” en radio som väljer bort allt tal och spelar bara musiken. På sidan 23 konstaterar man att efter att man har använt radion i ett par dagar, börjar den rippa musicklåtar i mp3-format. Artikeln om desingdatorer på sidan 45 poängterar i sin tur att det går snabbare att rippa musik när en Apple-dators operativsystem är Mac i stället för något annat. I *MikroBitti* förekommer ordet i artikeln “Netistä nostetta musalle” på sidan 70 i *mediasoittimet hakevat levyjen ja kappaleiden tiedot jostain netin tietokannasta samalla, kun cd-levy ripataan koneelle*.

Zooma och *zoomata* är ordlån av det engelska ordet *to zoom*. Enligt SAOL betyder verbet att man steglöst förändrar brännvidd hos objektiv, alltså att man tar ‘in ngt i närbild genom zoomning’. SAOL ger exemplet ‘*zooma in ngt*’. Svenska datatermgruppen säger ingenting om ordet, antagligen eftersom *zooma* inte är ett rent datatekniskt ord. Likaså finns det ingenting i ATK-sanakirja om ordet. *PC För Alla* presenterar gps:er på sidan 62 i testet “Vinterns bästa gps:ier – under 2500 kronor!”. Enligt artikeln försvinner *ikonerna för att zooma ut respektive komma närmare* lätt i LGs gps. I *MikroBitti* förekommer ordet *zoomata* i

innehållsförteckningen på sidan 4 under rubriken “Tee valokuvista kolmiulotteisia”. I texten under rubriken står att med Photosynth kan man göra sina bilder till 3d-modeller som man kan t.ex. zooma (*zoomata*) med webbläsaren. Själva artikeln på sidan 84 råder hur man skapar tredimensionella bilder med en vanlig digitalkamera och programmet Photosynth: *Se (Photosynth) tekee kuvistasi ... 3d-mallin, jota voit katsella, zoomata, kääntää ja kiertää tavallisella nettiselaimella*”. I texten förekommer ordet också i uttrycket *todellinen kolmiulotteinen kuva jota voi zoomata*.

Komponent och *komponentti* är ordlån som har det engelska ordet *component* som modell. SAOL föreslår ordet *beståndsdel* som det inhemska svenska alternativet. Svenska datatermgruppen säger att det är bättre att använda ordet *komponent* i stället för det möjliga ordet *chips*, eftersom betydelsen hos detta ord är oklar. Den finska motsvarigheten för *komponentti* heter *rakenneosa* eller *osatekijä*. I *PC För Alla* förekommer ordet på sidan 30 i artikeln “Glimrande pc för gejmers”, som konstaterar att i Dells bärbara dator kan man inte uppgradera den viktigaste komponenten, grafikkortet, som är detsamma i alla konfigurationer. I *PC För Alla* förekommer också ordet *chips* på sidan 3 i netaffären Kompletts.se:s annons där man gör reklam för ett moderkort som använder sig av Intels X38-chipset. I *MikroBitti* förekommer ordet *komponentti* i artikeln “Virtaa vanhaan ja uuteen mikroon” på sidan 30. Texten informerar läsaren bl.a. att den finska importören Micro Components har ett brett urval av komponenter för datorer.

Orden *mobil* och *mobiili* har det engelska ordet *mobile* som modell. Orden kan tolkas som substantiv eller adjektiv, i materialet är båda orden adjektiv. För adjektivet *mobil* ger SAOL alternativet *rörlig*. Svenska datatermgruppen ger också ett annat engelskt ord för denna betydelse, *cellular*, och konstaterar att skillnaden mellan *trådlöst Internet* och *mobilt Internet* är att trådlös betyder sladdlös anslutning till datornät, och man använder alltså infrarödkommunikation eller radiokommunikation. *Mobil* betyder i detta fall mobiltelefoninätet, t.ex. 3g-nätet, genom vilket man kan ansluta sig till nätet nästan var som helst. ATK-sanakirja ger också uttrycken *mobil databehandling* och *mobil kommunikation*. *Mobil kommunikation* heter *matkaviestintä* på finska, och betyder kommunikation i ett trådlöst nät med hjälp av mobilterminaler. I *PC För Alla* förekommer ordet *mobil* i krönikan “Skydda småföretagaren mot jättar som Tele2” på sidan 15, där man talar om mobilt bredband. Ordet hittas i satsen där skribenten berättar att hans vän ville bli mobil. I *MikroBitti* finns ordet på sidan 20 i artikeln “Raskaan sarjan minikannettava”, som bedömer HPs bärbar

Mininote. Artikeln kritiserar datorn för att vara alltför tung: *Laitetta voi syystä pitää vähiten mobiilina tuotteena ryhmässä, jossa kannettavuus on kaikki kaikessa.*

Spelkonsol och *pelikonsoli* är ordlån som har ordet *game consol* som förebild. Enligt SAOL är en konsol ‘från vägg e.d. utskjutande stöd el. bärande del; hylla m.m. för prydnadsföremål’. I detta fall är det inte fråga om samma konsol som datortidningarna avser. Orden *konsol* och *console* är okända även för Svenska datatermgruppen, såväl som orden *spelkonsol* och *gameconsole*. ATK-sanakirja känner det finska ordet *pelikonsoli* och det svenska ordet *spelkonsol*, och definierar deras referent som en konsol som man kan koppla till en dator och som har en apparat som man kan spela med. Vidare nämner ATK-sanakirja orden *pelikone* och *speldator*, som i sin tur syftar på en dator vars hårdvara och mjukvara är speciellt avsedda för datorspelet. Järvinen (2003, 347) tillägger att *konsoli* är en föråldrad datorterm som tidigare syftade på en enkel terminal som var avsedd för datorkoppling. I *PC För Alla* förekommer ordet *spelkonsol* på sidan 36 i artikeln “Lätt som en plätt att chatta via Xbox”, där man skriver hur man äntligen kan chatta med sina vänner via spelkonsol. I *MikroBitti* förekommer ordet *pelikonsoli* på omslagen i satsen *Testissä pelikonsolien uusimmat versiot* och i innehållsförteckningen på sidan 5 i uttrycket *pelikonsoli matkakäyttöön*. I artikeln “Monikanavaa kuulokkeista” förekommer ordet på sidan 35 i *Kotiteatterilaitteistossa tai pelikonsolin kanssa käytettäessä on siis tyydyttävä perinteiseen Dolby Pro Logic –ääneen*. Ordet kan hittas också i rubriken “Pelikonsolien paluu labraan” på sidan 38. Själva artikeln använder ordet *konsoli* i bildtext i *Konsolit palasivat labraan rytinällä* och i löpande text i uttrycket *Loppu testaamisesta onkin sitten konsolin äärellä istumista*. I artikeln “Konsolikäräjät 2.0” på sidan 40 jämför man olika spelkonsoler, och där förekommer uttrycken *Ei ole helppoa olla pelikonsoli* och *Mutta juuri tällä hetkellä kelpaa olla pelikonsoli*. I artikeln hittar man också satserna *Pelikonsoli on ensisijaisesti pelikone* på sidan 43, och satserna *Konsolin pelitarjonta on selkeästi kilpailijoita parempaa* och *Myös konsolin käytettävyyys on ylivoimainen* på sidan 45. I samma artikel finns en text som är rubricerat “Huominen, konsolit ja huomisen konsolit” på sidan 42. I Jimm’s Pc Stores reklam på bakpärmen förekommer ordet *pelikonsoli* i det lockande uttrycket *loistava paketti joka pitää sisällään PS3 80 GB pelikonsolin*.

Orden *webbkamera* och *web-kamera* har det engelska ordet *webcam* som modell. Ordet *webbkamera* finns inte i SAOL eller på Svenska datatermgruppens lista. Likaså känner ATK-sanakirja inte till ordet. I *PC För Alla* förekommer ordet *webbkamera* på sidan 2 i nätaffären

Komplett.ses annons på specifikationslistan av Fujitsu Siemens bärbara dator. Också det direkta lånet *webcam* förekommer på sidan 43 i PC Citys reklam på specifikationslistan av olika datorer. Ordet finns också i Pricerunners reklam på sidan 91 och i LGs reklam på bakpärmen. I artikeln “Glimrande pc för gejmers” på sidan 30 konstaterar man att Dells nya bärbara dator har en inbyggd webbkamera, och i artikeln “Prisvärd bärbar med jätteskärm” på sidan 38 konstaterar man att det finns även en webbkamera med 1,3 megapixels upplösning ovanför skärmen. I avdelningen Surftips Nöje listar man några roliga webbsidor. En av dem är eternalsunset.net, där man kan titta på solnedgången när som helst. Ordet förekommer i satsen *Så bänka dig framför datorn för här hittar du hundratals webbkameror som visar solnedgången världen runt just nu* på sidan 114. I *MikroBitti* förekommer ordet *web-kamera* i Tietoasemas annons på sidan 3 på specifikationslistan av en Asus bärbar i form ***Web-kamera: 2,0 megapikseliä***, och på HPs Mininotes specifikationslista på sidan 20 i samma form. I avdelningen Kokeiltua finns artikeln “Pöytäkoneella korvattava”, och där förekommer ordet *web-kamera* på specifikationslistan på sidan 19 likaså i form ***Web-kamera: 2,0 megapikseliä***. Artikeln “Full hd työpöydälle” handlar om full hd-skärmar. I detta fall förekommer ordet såväl med bindestreck i *Varusteissa pisteitä sai mukana tulleista ... web-kamerasta* som utan bindestreck i form *webkamera* på sidorna 60 och 61. Därtill förekommer ordet i frasen *Laitteen ylä laidassa on käännettävä web-kamera* på sidan 62.

6.4 Blandlån

Orden *flashminne* och *flash-muisti* är blandlån där förra ledet är engelskt och efterledet inhemskt. Det engelska ordet heter *flash memory*. Ordet förekommer inte i SAOL eller på Svenska datatermgruppens lista men ATK-sanakirja känner till orden och konstaterar att det är ett minne som är elektriskt raderbart. Ordet *flashminne* förekommer i *PC För Alla* på sidan 39 i en artikel, som presenterar en ny trådlös mus som har ett flashminne på en gigabyte inbyggt. I *MikroBitti* förekommer ordet på sidan 4 i innehållsförteckningen under rubriken “Teräväpiirtokamerat”. Ordet förekommer i uttrycket *Tuoreet mallit tallentavat kiintolevyille, flash-muistiin tai molemmille*. Ordet förekommer också på sidan 27 på specifikationslistan av Nokias 5320 –telefon. På listan står det *Muisti: 140Mt flash-muistia*. Under rubriken “Kokeiltua” presenterar man på sidan 32 bl.a. en Samsung mp3-spelare, och där hittas ordet i

satsen *Samsung ... on minimaalisen pieni mp3-soitin, jonka kahden gigatavun flash-muistiin mahtuu pidemmänkin juoksulenkin taustamusiikki*. Ordet förekommer också i en likadan presentation av Creatives mp3-spelare på samma sida: *Laite on myynnissä 2, 8, ja 16 gigatavun flash-muistilla varustettuna*, medan i Nokia N96-mobiltelefonpresentationen förekommer uttrycket *16 Gt flash-muistia* på specifikationslistan på sidan 36. Et likadant uttryck *512 Mt flash-muisti* kan man hitta i sammanfattningen i artikeln “Konsolikärajät 2.0” på sidan 44. Artikeln “Kotikuvauksen terävin kärki” jämför de nyaste full hd-videokamerorna, och där konstateras på sidan 46 att det inte blir längre sådana nya videokameror där inspelningen lagras på bandet: *Samsung ja Sony luottavat pelkkään flash-muistiin*. I sammanfattningen står på sidan 48 att inspelningsmetoden är *sisäinen flash-muisti*.

Blandlånen *hd-sändningar* och *hd-lähetysset* har en initialförkortning som förled. Ordet finns inte i SAOL, men enligt Svenska datatermgruppen står förkortningen *hd* för uttrycket *high definition*, vilket innebär att resolutionen på skärmen är högre jämfört med det vanliga, vilket i sin tur innebär att bilden på skärmen är skarpare. *PC För Alla* presenterar “vinterns 25 bästa nyttosajter” i en artikel på sidan 112. En av sajterna är *svt.se/hd*, och i beskrivningen står det att SVT testar att *lägga ut hd-sändningar via webb-tv*. I *MikroBitti* förekommer ordet *hd-lähetysset* i artikeln “Teräväpiirtotikku”. Artikeln presenterar en sticka som man kopplar till sin dator, och med vilken man kan titta på televisionprogram från sin dator med full hd – resolution. Ordet förekommer på sidan 24 i *Elokuiset Pekingin olympialaisten hd-lähetysset vaativat itse tietokoneelta paljon tehoa*.

Blandlånen *cd-skiva* och *cd-levy* är de svenska och finska versionerna av det engelska ordet *cd-record*. SAOL konstaterar att *cd* är skiva för ljud- och bildåtergivning, och att förkortningen används även om apparat som kan läsa cd-skivor. Enligt ATK-sanakirja är *cd-levy* en laserskiva med cd-ljudskivas teknik. Ordets engelska motsvarighet är *CD-ROM* och svenska motsvarighet är *cd-rom(skiva)*. I *PC För Alla* förekommer ordet på sidan 19 i Månadens böcker där man kort beskriver några böcker. *Cd-skiva med övningsuppgifter medföljer* står i beskrivningen av en bok. I artikeln “Så mycket är din gamla dator värd” på sidan 59 betonar man att en komplett dator har ett större värde, och därför måste man leta efter t.ex. *cd-skivor med drivrutiner* innan man säljer. I *PC För Allas* Frågor och svar-sektion konstaterar en läsare på sidan 118 att han har skapat filmer från sina resor till cd-skiva. I *MikroBitti* förekommer ordet på sidan 55 i artikeln “Teräväpiirron taitajat” i uttrycket *blu-ray-levyjen lisäksi soittimet osaavat toistaa dvd-elokuvat ja cd-levyt*. I samma artikel konstaterar

man på sidan 56 att en spelare fungerar inte bra när man lyssnar cd-skivor med den. På sidan 70 konstaterar artikeln "Netistä nostetta musalle" är Levyvirasto.net en netäffär där man säljer cd-skivor och musik i mp3-form. Ordet förekommer i *Kyseessä on ... verkkokauppa, jossa myydään sekä cd-levyjä että mp3-muotoista latausmusiikkia.*

Dvd-skiva och *dvd-levy* har ordet *dvd record* i bakgrunden. SAOL och ATK-sanakirja känner till ordet. Förkortningen *dvd* står för *Digital Versatile Disc* enligt Svenska datatermgruppen, och den är vidareutveckling av cd-tekniken: i *dvd* är lagringskapaciteten och överföringshastigheten större än i vanliga cd-skivor. ATK-sanakirja fortsätter att förkortningen står också för *digital video disc*. I *PC För Alla* förekommer ordet i avdelningen Insändare & Debatt. Där konstaterar tidningen på sidan 12 att den *granskade de höga avfigterna på tomma dvd-skivor* i numret 11/07. I samma text på samma sida undrar sig skrivaren varför man inte får använda de tomma *dvd*-skivorna på så sätt som de enligt lag har rätt till. I avdelningen Frågor & Svar frågar en läsare på sidan 118 hur han kan bränna film på *dvd*. Enligt svaret behöver han *dvd*-brännarprogrammet Nero med vilket han skapar en *dvd*-video, och sedan måste han följa programmets instruktioner och bara klicka *Next* ett par gånger så kan han bränna en *dvd*-skiva. Under samma rubrik frågar en annan läsare om Picasa klarar av *dvd*-skivor. I *MikroBitti* står ordet *dvd-levy* på sidan 13. I artikeln talar man om RealNetworks som har lanserat ett program med vilket man kan kopiera innehållet av en hyrd *dvd*-skiva på sin egen dator: *Sen (ohjelman) avulla voidaan ohittaa dvd-levyillä oleva kopiosuojaus*. I artikeln "Teräväpiirron taitajat" på sidan 54 bedömer man olika full hd-apparater. I texten beskriver man utvecklingen från *dvd* till *blu-ray* i *Sota dvd-levyn mantelinperijästä päättyi jo keväällä blu-rayn voittoon*. I samma artikel förekommer uttrycket *soitin suoriutuu kiitettävästi dvd-levyjen skaalauksesta* på sidan 56. I avdelningen Ilmaisohjelmat presenterar man gratisprogrammet *ImgBurn*, med vilket man kan bränna *dvd*-skivor. Ordet förekommer på sidan 101 i uttrycket *ImgBurn polttaa cd- ja dvd-levyjä*.

Orden *mp3-spelare* och *mp3-soitin* betyder samma sak som *mp3-player*. Saol känner till ordet *mp3-spelare* och konstaterar att förkortningen *mp3* betyder filformat för ljudfiler. Svenska datatermgruppen säger att *mp3* är ett standardiserat filformat för komprimerad ljudinformation och ger uttrycket *MPEG (Moving Picture Expert Group) Audio Layer 3* som förklaring. ATK-sanakirja tillägger att *mp3* komprimerar en ljudfil till 1/12-del genom att den tar bort sådana data som förekommer i frekvensener som örat inte kan höra. I *PC För Alla* förekommer ordet på sidan 2 i en annons av nätaffären www.komplett.se, där man gör reklam

för Nokias mobiltelefon 5310 RED som *kombinerar ett läckert yttre med en mycket kompetent MP3-spelare!*. Ordet förekommer också i ledaren på sidan 11 där skribenten konstaterar att *mp3-spelarna har plats för tusentals låtar*, och i artikeln om desingdatorer på sidan 44, där man påstår att datorns utseende är lika viktigt som för t.ex. mp3-spelare. Ordet förekommer också i en läsarkommentar för krönikan “Snåla El-Giganten sviker sitt miljöansvar” på sidan 15. Där konstaterar en läsare att *Det funkar inte om alla ska byta dator, mp3-spelare och mobiltelefon efter bara något år*. Testet om vinterns bästa gps:er på sidan 61 konstaterar att gps-navigatorer kan ibland fungera även som *fullt dugliga mp3-spelare*.

I avdelningen Månadens cd presenterar man olika gratisprogram för dator som man kan lyssna musik med. Ett av programmen heter Deep Ripper som man använder för att föra musik från en vanlig cd till mp3-format. Tidningen konstaterar på sidan 122 att man sedan kan lyssna på musik på datorn eller i mp3-spelaren. Månadens cd listar också alla de program som finns på cdn. På listan står det kort *Winamp 5.5. Mp3-spelare* på sidan 125.

I *MikroBitti* förekommer ordet *mp3-soitin* i Tietoaemas annons på sidan 2 där man presenterar nyheten Nokia 85. Som en egenskap har mobilen en mp3-spelare. I innehållsförteckningen på sidan 5 heter en rubrik “Creative Zen Mosaic”, och ordet *mp3-soitin* förekommer under rubriken i *Edullinen mp3-soitin sisäisellä kaiuttimella*. Ordet kan hittas också i artikeln “Muistikorteista vinyylisinkun perillisiä”, och där konstaterar artikeln på sidan 11 att numera säljs det flera mobiltelefoner än mp3-spelare. Cd-skivor säljer dåligt nuförtiden så man har lanserat ett minneskort där man kan lagra ett musikalbum. Musiken är i mp3-form i kortet. Artikeln “Musikaalinen tasku-ufo” i sin tur presenterar en mp3-spelare och där konstaterar man på sidan 32 att Samsungs YP-S2 är en mycket liten mp3-spelare. Ordet finns också på specifikationslistan i samma artikel på samma sida i form *Lyhyesti: Kaulassa roikotettava mp3-soitin satunnaiskäyttöön*. Om Creatives mp3-spelare konstaterar man på samma sida att den är *täysin kelvollinen mp3-soitin*. Kolumnen “Osaamisen uudet asteet” på sidan 94 berättar om musik, skolskjutningar, internet och poliser. Ordet förekommer i satsen *Mikäli ostat levyn, saat mp3-soittimille optimoitua pilalle kompressoitua kuraa*. Uttrycket syftar på olikheter i kvaliteten av musik beroende på om den är laddad lagligt eller olagligt från internet.

Bluray-spelare och *blu-ray-soitin* är blandlån av ordet *bluray player*. Ordet *bluray-spelare* hittas inte i SAOL, och Svenska datatermgruppen ger ingen definition heller. Den konstaterar

ändå att förkortningen *BD* står för *blu-ray disc*, som är vidareutveckling av dvd och som har större lagringskapacitet. I *PC För Alla* står ordet i artikeln “Lysande tv” som presenterar den nya Philips Aurea-televisionen. På sidan 32 konstaterar man att bildkvaliteten och skärpan blir bättre när man *kör ett par filmer med vår bluray-spelare*. I *MikroBitti* står ordet *blu-ray-soitin* på omslagen i uttrycket *Uusimmat blu-ray-soittimet. Sony vs Samsung*, och i innehållsförteckningen på sidan 4 som rubrik i formen *Blu-ray-soittimet*. Man hittar ordet också på sidan 39 i artikeln “Pelikonsolien paluu labraan” som beskriver hur man testar olika spelkonsoler. Ordet förekommer i uttrycken *Kun tässä lehdessä oleva blu-ray-soittimien vertailu pakerrettiin valmiiksi...*, och *Edullisten blu-ray-soittimien vertailussa kävi tällä kertaa hieman köpelösti...* I artikeln “Konsolikäräjät 2.0” finns ordet *blu-ray-soitin* i frasen *Jos samalla kassakoneen painalluksessa haluaa blu-ray-soittimen, kallistuu valinta PlayStation 3:een* på sidan 44. Frasen betyder att jämfört med Xbox 360 är PlayStation 3 ett bättre val beträffande pris och kvalitet. I artikeln “Teräväpiirtovideot maailmalle” på sidan 49 beskriver man hur man kan lagra sina full hd-videor. Ordet förekommer i uttrycket *hetken päästä blu-ray-soittimissa toistuva teräväpiirtolevy on valmis*. I artikeln “Teräväpiirron taitajat” förekommer uttrycket *Vielä viime vuonna blu-ray-soittimet maksoivat pitkälti yli viisisataa euroa* på sidan 54.

Blandlänen *3d-grafiken* och *3D-grafiikka* är motsvarigheterna för det engelska ordet *3d-graphic*. SAOL och ATK-sanakirja känner inte till ordet och Svenska datatermgruppen listar bara orden *3d-grafikkort* och *3d-grafikprestanda*. Enligt Wikipedia står förkortningen *3d* för uttrycket *three dimensional*. Artikeln “8 läckra desingdatorer” i *PC För Alla* konstaterar på sidan 46 att det är 3d-grafiken som skiljer Apple Macbook och Dells monstermaskin åt så att i prestandamätningarna är det Dells dator som är snabbare. I artikeln säger man också under mellanrubriken “Sober Lenovo lever bra på 3d-grafik” på sidan 48 att det är fullt möjligt att spela 3d-spel med Sober Lenovos bärbara, vilket är överraskande eftersom märket tidigare har *legat lågt när det gäller 3d-grafik*. På sidorna 50 och 51 konstaterar man också att Fujitsu Siemens bärbar och LGs bärbara har båda *långsam 3d-grafik*. Även ordet *tredimensionell* förekommer i artikeln “PC:n pratar!” i uttrycket *Den producerar en tredimensionell ansiktsanimering*. Frasen syftar på programmet EyePhone som de hörelseskadade kan använda när de talar i telefon, och kan hittas på sidan 24. I *MikroBitti* hittar man ordet *3d-grafiikka* i Dacco Corporations reklam på sidan 51. Reklamen konstaterar att grafiken har förbättrats i uttrycket *3D-grafiikka on parantunut viime vuosina huomattavasti*. Även ordet *kolmiulotteinen* förekommer i rubriken “Tee valokuvistasi kolmiulotteisia” på sidan 84. I

texten hittas ordet i *kolmiulotteisen kuvan tekeminen on helppoa tavallisella digikameralla*.

3g-nätet och *3g-verkko* är blandlån som har ordet *3g-net* som modell. SAOL och Svenska datatermgruppen nämner inte ordet, men den senare konstaterar i alla fall att förkortningen *WCDMA* betyder 3g-telefoni-teknik som man har utvecklat för att uppgradera de befintliga GSM-näten till 3g-nät. Järvinen (2003, 9) säger att *3G* står för *third generation*, som är ett allmänt begrepp för digitala mobiltelefonsystem där kapaciteten är större än hos 2g-nät. Exempel på 3g-nät är UMTS och TD-SCDMA. I *PC För Alla* förekommer ordet i krönikan “Skydda småföretagen mot jättar som Tele2” på sidan 15. Skribenten skriver att man kan få internet via 3g-nätet när man kopplar en liten dosa till den bärbara datorn. I den finska tidningen förekommer ordet *3g-verkko* på sidan 27 i presentationen “Nuorekkaampi älyluuri”, som bedömer Nokias 5320 –telefon: *Laite on ... älypuhelin, joka toimii 3g-verkoissa*.

Orden *sd-kort* och *micro-sd-kortti* är blandlån där ordet *sd card* står som förebild. SAOL känner inte till ordet. Enligt Svenska datatermgruppen står förkortningen *sd* för begreppet *Secure Digital* och den definierar ordet *sd-kort* som ett kort som är ett mycket litet flashminneskort som används i handdatorer och digitalkameror. I *PC För Alla* hittar man ordet i testet “8 snabba höjdarkameror” på sidorna 74-75. Ordet förekommer på specifikationslistan i form *Sd-kort/nej*, *Sd-kort/cirka 11MB* och *Sd-kort/cirka 52MB* beroende på om kameran har sd-kort eller inte. I *MikroBitti* förekommer ordet *mirco-sd-kortti* i artikeln “Muistikorteista vinyylisinkun perillisiä”, som påstår att minneskortet är vinylens arvinge. Idag säljer man mer mobiltelefoner än mp3-spelare, och därför vill man utnyttja minneskort. Uttrycket *Micro-sd-kortti on tarkkaan harkittu media jakelua varten* syftar på möjligheten att lyssna på musik med mobiltelefonen och det hittas på sidan 11. Synonymen *micro-sd-muistikortti* förekommer i samma artikel i satsen där man konstaterar att kortet innehåller ett gigabyte minne. På finska lyder uttrycket *Kortit ovat gigatavun vetoisia mirco-sd-muistikortteja*.

Lcd-skärm och *lcd-näyttö* betyder samma sak som *lcd-display*. SAOL känner inte till förkortningen *lcd* men Svenska datatermgruppen konstaterar att förkortningen står för *Liquid Crystal Display*, vilken är en ’platt bildskärm som bygger på en teknik med flytande kristaller’. ATK-sanakirja nämner vid sidan av det engelska uttrycket *liquid crystal display* även förkortningen *OLED*, som i sin tur betyder *organic light-emitting diode*. ATK-sanakirja tillägger att man använder OLED-dioder i böjliga och självlysande skärmar. I *PC För Alla*

förekommer ordet i jättetestet ”8 snabba höjdarkameror” på sidan 73. Där berättar man om Olympus Mju-kameran som har lcd-skärm. I *MikroBitti* förekommer ordet på sidan 25 i Asus reklam i uttrycket *ASUS LS221H todella ohut lcd-näyttö*, och på sidan 28 i artikeln ”Vaihtoehtoinen viihdekeskus” i uttrycket *alumiinilevyyn upotettu sinisävyinen lcd-näyttö on omiaan mediatoistimessa*. I artikeln berättar man om Antecs nya mediecenter. Också ordet *oled-näyttö* förekommer i tidningen i artikeln ”Taipuisat näytöt ovat pian täällä”. I texten förekommer ordet i *taipuisat oled-näytöt ovat askeleen lähempänä todellisuutta*. Man konstaterar på sidan 10 också att Sony har introducerat en oled-skärm som är 0,3 tum tjock. Även uttrycket *liquid crystal display* förekommer i *MikroBitti* i artikeln ”Kun tykki tuli taloon”. I texten konstaterar man på sidan 77 att liquid crystal display är den mest använda tekniken i videoprojektorer.

6.5 Konstruktionslån

I materialet förekommer konstruktionslån där man använder ordet *du/sinä* på samma sätt som det engelska ordet *you*. I *PC För Alla* är konstruktionslånen av den här typen fraserna *Trycker du nedåt eller till höger på styrkorset eller kanske raderar en bokstav med c-knappen när du messar...* och *Främre knappatsens knappar sitter dumt – du startar lätt mediespelaren av misstag*. I *MikroBitti* finns samma konstruktion i fraserna

Mikäli *ostat* levyn, *saat* mp3-soittimille optimoitua pilalle kompressoitua kuraa. Jos taas *kopioit* levyn peliversion laittomasti netistä, *saat* laadukkaampaa dynaamista ääntä.

Fraserna förekommer i löpande text och i bildtext i tidningarna: I *PC För Alla* förekommer den första frasen under rubriken ”Mesig mediemobil” på sidan 34. I textet presenterar man Nokias nya mobil som har åtta gigabytes minne. Också den andra frasen förekommer på samma sida som bildtext. I *MikroBitti* förekommer konstruktionen i löpande text i kolumnen ”Osaamisen uudet asteet” på sidan 94.

6.6 Skillnader och likheter mellan lånen

6.6.1 Skillnader och likheter mellan direkta lån

De direkta lånorden i *PC För Alla* är enkla ord och korta uttryck och fraser. Av lånorden är största delen substantiv, och det finns också adjektiv och adverb. Största delen av substantiven är enkla ord och sammansättningar men det finns också ord som är initialförkortningar eller har en initialförkortning som förled, t.ex. *wlan* och *vst-plugins*. I ordet *hd-dvd* är såväl förleden som efterleden en initialförkortning. Typiskt för de direkta lånen som några också kallar för citationslån är att man i synnerhet i början skriver dem med uttrycket *så kallad* i början. I *PC För Alla* finns det tre exempel på detta, *så kallat social gaming*, *så kallade "botnets"* och *s.k. "skins"*. Även andra substantiv än *botnets* och *skins* böjs enligt engelsk modell, t.ex. *communities*, *megapixels* och *hits*. De direkta lånen *headset*, *pc* och *online* repeteras flera gånger, vilket leder till att det antalet substantiv är ännu större i *PC För Alla*. I allmänhet förklaras det stora antalet substantiv genom att ett och samma ord förekommer t.ex. som ett direkt lån och som ett blandlån, som t.ex. i orden *backup* och *en backup-kopia*. Adjektiven i *PC För Alla* är korta ord och bara ett av dem, *trojan*, tycks anknyta direkt till datorspråket. *Trojan* syftar egentligen på ett datorprogram, alltså på ett substantiv, men till formen är ordet i alla fall ett adjektiv precis som finskans *troijalainen*. De andra adjektiven, t.ex. *cool* och *crazy* är allmännare ord och kan användas också i andra sammanhang. Av de 17 uttrycken förekommer nio i reklamer, t.ex. *Life's good when you see things differently* och *we protect your digital worlds*. I F-Secure-reklam i *PC För Alla* finns det t.o.m tre engelska slagord: *Making your online experience a sure thing*, *Be sure* och *sure you can*.

I *MikroBitti* är de direkta lånen substantiv, adjektiv, verb och korta satser. Av substantiven är största delen sådana som består av vanliga ord, t.ex. *show* och *downsampling*, och några sådana som består av eller innehåller en initialförkortning, t.ex. *url* och *freedb*. Adjektiven *native* och *neutral* är allmänna och anknyter inte enbart till datorvärlden, och samma sak gäller det enda verbet i materialet, *relay*. De engelska satserna i *MikroBitti* är slagord i reklam. I *MikroBitti* finns det ytterligare två direkta lån som står för uttryck för en och samma betydelse: där förekommer både initialförkortningen *lcd* och uttrycket *liquid crystal display*.

I *MikroBitti* och *PC För Alla* finns det några gemensamma direkta lån, som t.ex. förkortningarna *pc* och *hdmi* och ordet *subwoofer*, som förekommer också som ordlån i *MikroBitti*. Skillnaderna mellan tidningarna är att man i *MikroBitti* använder både uttrycken *full hd* och *teräväpiirto* medan man i *PC För Alla* bara har uttrycket *full hd*. Engelska fraser och slagord är något vanligare i reklamerna i *PC För Alla* än i *MikroBitti*. Internationella företag som F-Secure och Canon som annonserar i tidningarna har engelska, oftast också svenska och finska, slagord, medan inhemska företag bara har inhemska även om namnen på företagen är engelska, t.ex. Jimm's PC-Store och Dustin home. Alla korta engelska uttryck i *MikroBitti* förekommer i reklam medan i *PC För Alla* sådana här uttryck finns också i löpande text. Fraserna i *PC För Alla* är mångsidigare i allmänhet och som sagt används de också mångsidigt. Skillnader finns också i antalet direkta lån mellan tidningarna: det finns färre direkta i *MikroBitti* än i *PC För Alla*. Substantiven dominerar i båda tidningarna och det finns betydligt mindre adjektiv, verb och adverb.

6.6.2 Skillnader och likheter mellan översättningslån

I *PC För Alla* är översättningslånen substantiv och adjektiv. Största delen av substantiven är vanliga ord och består av två eller fler led, t.ex. *sökmotor* och *minneskortsläsare*. En del av substantiven är initialförkortningar eller har en initialförkortning som förled: *it*, *usb-minne*, *dvd-brännare*, *(den lilla) usb-sticka* och *webb-tv*. Som bl.a. de ovannämnda exemplen visar är substantiven i materialet datortekniska till sin betydelse. Även det enda adjektivet, *trådlös*, tillhör datorspråket och förekommer flera gånger i materialet. Satserna är både av allmän karaktär och sådana uttryck som är vanliga i tekniska och datorsammanhang, t.ex. *bränna dvd-skivor* och *logga in*.

I *MikroBitti* är lånen till största delen substantiv som består av enkla eller sammansatta ord, t.ex. *palvelin* och *esivahvistin*. För det mesta syftar substantiven på föremål och företeelser inom datorvärlden och tekniken men det finns också ord av allmännare betydelse, t.ex. *maailmantalous* och *kasvojen kohotusta*, vilket räknas här som en sammansättning eftersom den kan skrivas såväl med som utan mellanrum i finskan. Det finns bara två adjektiv i *MikroBitti*: *langaton* och *kolmiulotteinen*. Uttrycket *tee-se-itse* används också i substantiven *tee-se-itse-versio* och *tee-se-itse-meininki*. I *MikroBitti* förekommer orden *lcd* och *liquid*

crystal display som direkta lån, men det finns också ett tredje ord för samma betydelse: översättningslånet *nestekidenäyttö*. Det finns även nästan synonyma ord i *MikroBitti*: orden *roskaposti* och *roskapostittaja* förekommer som översättningslån och ordet *spämmääminen* som ordlån.

Den största ordklassen inom översättningslånen är substantiv i båda tidningarna. Likadana översättningar i *PC För Alla* och *MikroBitti* är bl. a. *minneskortsläsare* och *muistikortinlukija* av engelskans *memory card reader*, *vitbalans* och *valkotasapaino* av engelskans *white balance*, *brandvägg* och *palomuuri* av engelskans *firewall* samt adjektiven *trådlös* och *langaton* av *wireless*. Skillnaderna mellan tidningarna förekommer beträffande satser och i några enstaka ord. I *MikroBitti* finns det finska ordet *palvelin* i stället för *serveri*, medan i *PC För Alla* används ordlånet *server* (i formen *servrar* i materialet). Samma sak gäller ordet *suoritin* som används i *MikroBitti* och ordlånet *processor* som förekommer i *PC För Alla* (i formen *processorerna* i materialet). En skillnad till mellan tidningarna är att i motsats till *PC För Alla* finns det inga satser i *MikroBitti*. Detta kan bero på att svenskan och engelskan är mer lika varandra än finska och engelska beträffande strukturen, så det är lättare att översätta ordagrant mellan dessa språk. I synonymerna *usb-minne* och *muistitikku* är betydelsen hos orden är densamma men översättningen annorlunda.

6.6.3 Skillnader och likheter mellan ordlån

I *PC För Alla* böjs ordlånen enligt den svenska modellen, t.ex. *buggar*, *gpsier*, *dissa* och (*den*) *coolaste*. Största delen av substantiven skrivs antingen helt enligt svenska uttalsregler eller så att grundformen är engelsk men ordet böjs svenskt. De helt försvenskade substantiven är t.ex. *tajmning*, *mejl*, *fajter*, *sajten* och *gejmers* medan *muggar*, *processorerna*, *mappar* och *filer* är exempel på substantiv som böjs enligt den svenska modellen men har stammen från engelska. Substantivet *tipsar* är ett exempel på dubbelplural där det finns både den engelska pluraländelsen *-s* (också i grundformen *ett tips*) och den svenska pluraländelsen *-ar*. Uttrycket (*de senaste*) *hitsen* är ett annat exempel på en konstig pluraländelse. Grundformen heter *en hit*, men pluralformen heter *hitsen* med ändelsen *-s* och neutrumformens bestämda pluraländelse *-en*. I materialet förekommer också adjektiv. Adjektivens anpassningsgrad varierar så att det finns ord med helt svensk stavning, t.ex. *fejk*, och ord som har grundformen

i engelskan men som är försvenskade, t.ex. *officiell* och *kompatibel*. Det finns avsevärt mer sådana här försvenskade adjektiv i materialet. Alla verben i *PC För Alla* böjs enligt första deklinationen, dvs. de slutar på *-a*, t.ex. *beama*, *googla*, *rippa*, *messa*, *forma*, *matcha*, *uppdatera* och *surfa*. Några verb är sådana till sin uppbyggnad att man har bara tillagt ändelsen *-a* till verbstammen, t.ex. *form-a* och *beam-a*, medan andra är mer försvenskade, t.ex. *uppdatera* från engelskans *update* och *konvertera* från engelskans *convert*. Det finns också två verb, *mejla* och *dejta*, som har en helt svensk skrivform. Substantivet *trojaner* förekommer också som ett direkt lån och adjektiv i *PC För Alla*, i form *trojan*.

I *MikroBitti* böjs ordlånen enligt den finska modellen oberoende av ordklass, t.ex. *tagi*, *skrollaavien* och *ripata*. Största delen av orden är substantiv och det finns också adjektiv, verb, och korta uttryck. Därtill finns orden *rippaamalla*, *synthaamisiin* och *kyberneettisesti*. Substantiven i *MikroBitti* består av en engelsk ordstam som har en finsk böjningsändelse, t.ex. *blogi*, eller orden är helt förfinska som t.ex. *tuunailu*. Några av adjektiven är sådana där den engelska stammen har fått en finsk böjningsändelse: *digitaalinen*, *mobiili*, *autenttinen*, *pedantti* och *interaktiivinen*. I materialet förekommer också substantivet *pädi* som har fått sin finska skrivform enligt ordets finska uttal. Samma stamm förekommer också i adjektivet *viisipädin*. Av verben *pikselöidä*, *surffata*, *zoomata*, *striimata* och *ripata* har *striimata* det mest finska uttalet och skrivs enligt finska stavningsregler. Av speciellt intresse är ordet *jötteborgin* i *jötteborgin deathia* där början av ordet (*jötte-*) är skriven enligt finska uttalsregler och slutet av ordet (*-borgin*) tycks vara svenska med finsk böjning. Ordet *peeceelle* finns i en serie i *MikroBitti* och är lite svårt att kategorisera. Ordet skrivs, böjs och uttalas enligt den finska modellen. Formen *peeceelle* tycks vara ett exempel på "språklek" som är typiskt för chatspråk (se kapitel 3.1). Det humoristiska sammanhanget kanske förklarar delvis den använda ordformen. Ett annat exempel på språklek är uttrycket *synthaamisiin* som används på samma sätt som man säger adjö. Formen *nickeilla* är överraskande engelsk eftersom man ofta ser ordet skrivet också i formen *nikeillä* utan bokstaven *c*. Det är vanligt att man ofta använder ett lånard i *MikroBitti* även om det finns ett helt användbart uttryck på finska. Tidningen repeterar orden som *detalji* i stället för *yksityiskohta*, *proessori* i stället för *suoritin* och *full hd* i stället för *teräväpiirto*.

Det finns många likadana ordlån i tidningarna. Gemensamt för bägge tidningarna är t.ex. verbet *rippa* och *ripata* från engelskans (*to*) *rip*, *mobil* och *mobiili* från *mobile*, *blogg* och *blogi* från *blog*, *hackare* och *hakkeri* från *hacker*, *mikrofon* och *mikrofon* från *microphone*,

projektor och *projektori* från *projector*, *kontrasti* och *kontrast* från *contrast*, *zooma* och *zoomata* från engelskans *(to) zoom*, och *surfa* och *surffata* från *(to) surf*. Även orden *prosessori* och *processorerna* förekommer. I *MikroBitti* hittar man det inhemska ordet *suoritin* medan *PC För Alla* har ordet *processor* som ett direkt lån. Substantiven är den största ordklassen i båda tidningarna beträffande ordlån. I *PC För Alla* finns det fler substantiv som har en mer anpassad skrivform, *gejmers* och *tajmning* är de mest iögonenfallande exemplen på detta. *Gejmers* finns i *PC För Alla* också som ett direkt lån i singularis i form *gamer*. Det finns färre verb i *MikroBitti*, vilket kan förklaras genom att svenska och engelska liknar varandra mer än finska och engelska och därför sker inlåningen lättare mellan dessa språk. Tittar man bara på skriftformen kan adjektiven *mobil* och *mobiili* betraktas också som substantiv men i tidningarna fungerar båda ändå som adjektiv.

6.6.4 Skillnader och likheter mellan blandlån

Blandlån är substantiv och adjektiv i båda tidningarna. I *PC För Alla* finns det såväl sådana blandlån där båda leden är vanliga ord som sådana där det ena eller den andra ledet är eller innehåller ett initialord. I *PC För Alla* kan de substantiv som består av vanliga ord skrivas med eller utan bindestreck, t.ex. *dating-sajter* och *piercingverkstad*, medan de blandlån som har en initialförkortning som förled eller efterled alltid skrivs med bindestreck, t.ex. *voip-tjänst*, *hd-bluffen* och *webb-tv*. Adjektiven *ultralätta*, *supersnabb*, *supersmart* och *superavancerad* räknas som blandlån även om förleden känns mycket inhemska. Ett ordlån, *utskriftslayout*, har leden i den motsatta ordningen jämfört med det normala, efterleden är alltså engelsk och förleden svensk. Ordet *online* förekommer som ett direkt lån och flera gånger som förled i ett blandlån i *PC För Alla*, t.ex. *onlinedelen*, *onlinespelandet*, *onlinehoten* och *online-läge*. Samma sak gäller förkortningen *pc-* som förekommer fem gånger som förled; *pc-kusiner*, *pc-skydd*, *pc-tidning*, *pc-spelet* och *pc-versionen*, *it-* som förekommer i tre blandlån: *it-hot*, *ip-telefoni* och *it-jättar*, och förkortningarna *3g-* och *3d-* som båda förekommer i två blandlån: *3g-nätet* och *3g-telefoner* samt *3d-spel* och *3d-grafiken*. Till sist finns det två fraser som blandlån i *PC För Alla*. Uttrycket *det sociala spelandets grand old lady* förekommer i en artikel och frasen *Smidig videoåtergivning med trace free technology* som slagord i en reklam. Båda är exempel på ett engelskt uttryck i en annars svenskspråkig

text och är typiska för datorspråk.

Största delen av blandlånen är sådana ord där förleden är en initialförkortning eller innehåller en. Resten är sådana där båda delarna är vanliga ord. Orden kan skrivas med eller utan bindestreck, t.ex. *lcd-televisio* och *miniplugliitäntä*, vanligare är dock att bindestrecken finns. Också adjektiv är sådana som kan ha en initialförkortning som förled eller ha vanliga ord i båda delarna. Ett blandlån består av en fras: *Thanks for the add-henkinen*. Ordet *hc-maiset* är ett iögonenfallande adjektiv i *MikroBitti* eftersom ordet är en avledning av förkortningen *hc* som i sin tur kommer från de engelska orden *hard core*. I *MikroBitti* förekommer en och samma initialförkortning i flera ord, t.ex. förkortningarna *lcd-*, *usb-*, *rss-* och *pc-*. *Full hd* och *hd* förekommer flera gånger i materialet. Det finns också blandlån där leden ligger tvärtom jämfört med det vanliga, alltså att förleden är ett finskt ord och efterleden ett engelskt ord: *pelitrailer*, *olohuone-pc* och *media-pc*.

Det finns likheter mellan finskan och svenskan i synnerhet med initialförkortningarna i blandlån: det finns *hdmi-*, *hd-*, *3g-* och *mp3-*, *pc-*, *dvd-*, *cd-*, *gps-*, *sd-*, *full hd-*, *hd-*, *led-*, som förled i båda tidningarna, vilket tyder på att de engelskspråkiga uttrycken och förkortningarna måste vara händigare att använda jämfört med de översatta motsvarigheterna. Därtill är dessa artnamn redan så vanliga att de används nästan som egennamn; t.ex. i finskan använder man ordet *ämppäri* i vanligt tal i stället för *mp3*. Gemensamma ord är t.ex. orden *mp3-spelare* och *mp3-soitin*, *3g-nätet* och *3g-verkoissa*, *hd-sändningar* och *hd-lähetysset*, *Bluray-spelare* och *blu-ray-soitin*, *dvd-skiva* och *dvd-levy*, *3d-grafiken* och *3D-grafikka*, *gps-navigatorn* och *gps-navigointilaite* samt *Sd-kort* och *Sd-korttipaikka*. Likheter finns också mellan sådana blandlån som inte innehåller initialer. I materialet finns t.ex. orden *flashminne* och *flash-muisti*. Förleden *super-* förekommer i båda tidningarna i adjektiven *supersnabb*, *supersmart* och *superavancerad* och i substantiven *superautollakin*, *super-DoS-hyökkäys* och *super audio cd:tä*.

Det stora antalet blandlån beror på att de huvudsakligen är kombinationer av en engelskspråkig initialförkortning som förled och en inhemska del som efterled. Därtill är dessa initialförkortningar produktiva, dvs. ett och samma initialförkortning förekommer i flera ord, som t.ex. *usb-*, *hd-*, *hdmi-* och *gps-*.

6.6.5 Skillnader och likheter mellan konstruktionslån

I *PC För Alla* finns det ett konstruktionslån på ordnivån och tre på den syntaktiska nivån. På ordnivån finns ordet *gejmers*, som kan ses som ett konstruktionslån eftersom det har den engelska pluraländelsen *-s* i en svensk ordstam. Ordet räknas också som ett anpassat ordlån i denna uppsats eftersom det kan ses som en långt anpassad form av det engelska ordet *gamers*. På den syntaktiska nivån förekommer fraserna *gps:en är här för att stanna* och *ha full kontroll över* där den engelska modellen inverkar på den svenska satskonstruktionen i båda satserna. De ursprungliga engelska fraserna lyder *the gps is here to stay* och *have full control over*. Fraserna *Trycker du nedåt eller till höger på styrkorset eller kanske raderar en bokstav med c-knappen när du messar...* och *Främre knappsatsens knappar sitter dumt – du startar lätt mediespelaren av misstag* är exempel på användningen av ordet *du* efter den engelska modellen *you*.

I *MikroBitti* förekommer konstruktionslånet på den syntaktiska nivån i frasen *Jos taas kopioit levyn peliversion laittomasti netistä, saat laadukkaampaa dynaamista ääntä* där själva ordet *sinä* inte förekommer men kan antas. Betydelsen är densamma som hos fraserna *Trycker du nedåt...* och *Främre knappsatsens knappar...* i *PC För Alla*, där alltså engelskans *you* påverkar satskonstruktionen.

Gemensamma drag för konstruktionslånen i tidningarna är att det finns konstruktionslån på den syntaktiska nivån i båda tidningarna. Det finns otaliga satser med konstruktionen *du* i *PC För Alla* och här bara två exempel upp. I *MikroBitti* är sådana här konstruktioner betydligt sällsyntare och fraserna är skrivna mer i faktaform. Bara ett konstruktionslån hittas i *PC För Alla* på ordnivån, och i *MikroBitti* finns det inga. Likadant finns det två satser i *PC För Alla* men inga i *MikroBitti*.

7 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Syftet med uppsatsen var att utreda de engelska lånorden i tidningarna *PC För Alla* och *MikroBitti*. Målet var att visa hurdana lånorden är, vad som är deras ordklassstillhörighet och hurdana referenser de refererar till.

Jag antog att det finns mera lånord i den svenska tidningen *PC För Alla* eftersom engelska och svenska liknar varandra mer än engelska och finska. Likaså trodde jag att det finns flera lånordstyper i *PC För Alla*. Skillnaderna mellan tidningarna i synnerhet i fråga om konstruktionslånen kan bero på att finskan och svenskan är olika beträffande strukturen. Engelska och svenska är germanska språk och ligger därmed närmare varandra än finska och engelska.

Min hypotes var att lånorden i materialet beskriver nya företeelser och innovationer och att de huvudsakligen är substantiv. Analysen av materialet visade att största delen av lånorden är substantiv, och att de huvudsakligen betecknar internationellt spridda datatekniska föremål, företeelser och idéer. Skillnaden till andra ordklasser blir ännu större när man tar hänsyn till att vissa substantiv, såsom *pc*, *spelare*, *liitin* och *liitäntä* upprepas flera gånger och fungerar både som direkta lån och blandlån. Synonymer förklarar också en del: i *MikroBitti* finns t.ex. orden *suoritin* och *proessori*, *kaapeli*, *johto* och *piuha* samt *full hd* och *teräväpiirto*. En stor del av substantiven var direkta lån som jag antar används i samma form överallt i världen. Därtill fanns det många blandlån där det ena ledet var en engelsk initialförkortning. Jag antog att förutom substantiv finns det också verb och adjektiv i materialet, och analysen visade att det fanns verb och adjektiv som är vanliga i ungdomsspråket. Jag antar att detta beror på att de unga sysslar mycket med datorer i den internationella it-världen och därigenom blir deras språkbruk påverkat av engelskan. En orsak att man ibland använder engelska lånord är utan tvivel att de är mer precisa och kortare att använda. Detta är fallet i synnerhet med blandlån där åtminstone ett led utgörs av en engelsk initialförkortning. Det är också sannolikt att engelska lånord är så vanliga i datorspråket eftersom utvecklingen inom området går snabbt och man inte hinner hitta på nya, inhemska ord för nya företeelser.

Skillnaderna i lånorden mellan tidningarna kan förklaras genom att man betraktar tidningarnas innehåll: det finns olika antal lånord i olika typer av artiklar. Det fanns flera lånord i reklamer och i spel- och musikrecensioner och mindre i sakliga produktpresentationer och i andra

”allvarliga” artiklar. Likheter mellan tidningarna syns bäst när man granskade lånen som består av eller innehåller en engelsk initialförkortning. I undersökningen togs inte med sådana direkta lån som ingår i t.ex. uppmaningar som *klicka Allow Once*, eller namn på olika program, mobiltelefoner, spel och service t.ex. *Facebook, MSN Messenger, HTC Touch Diamond, Metal Gear Solid, Play Station 3* och *Open ID* eftersom de i regel är på engelska i båda tidningarna.

Som sagt finns det överlappningar i definitionerna av ett lånord och synvinklarna varierar. Att bestämma om ett ord är ett lånord eller inte var också svårt eftersom några av lånorden är så långt anpassade till inhemska språket att de känns som inhemska även om de klart har en ”utländsk” prägel. I synnerhet med ordlånen hade jag svårigheter att bestämma mig om ordet var ett lån eller inte eftersom anpassningsgraden inte har någon betydelse i dessa fall. Det var svårt att kategorisera några ord, som (*den lilla*) *usb-sticka* och *webb-tv* eftersom orden har element som är typiska för både blandlån och ordlån. Det är precis sådana här fall som visar varför det är svårt att kategorisera lånord och varför det är så störande att det finns överlappningar mellan kategorierna. Just av detta skäl är ordlånen i materialet skrivna i samma form som de står på tidningarna för annars ser de ut som direkta lån. Man måste dock minnas att definitionerna beror också på vem man frågar: speciellt de unga kan tycka att ordet är inhemskt medan de äldre säger att ordet definitivt är ett lån. Lättast var det att definiera direkta lån och blandlån till skillnad från andra typer av lån, men samtidigt var det svårt att bestämma vilka lån som är blandlån och vilka direkta lån. T.ex. ordet *super* är inget urgammalt svenskt ord men *superavancerad* tycks ändå vara ett inhemskt ord även om det här klassas som ett blandlån. Samma problem uppstod med ordet *it* som kan vara initialförkortningen av orden *information technology, informationsteknologi* eller *informaatioteknologia*. Visst är ordets uttal inhemsk, men det tycks ändå vara ett direkt lån om man betraktar den skriftliga formen.

Det är intressant att ta reda på hur språkliga lån sprider sig med kulturella och tekniska företeelser och vilka slags konsekvenser detta har för språken. Denna undersökning var synkron. Det vore intressant att göra en diakron undersökning och jämföra dagens tidningar med t.ex. 20 år gamla datortidningar.

LITTERATUR

Primär litteratur:

Februarinumret 2008 av tidningen *PC För Alla* och novembernumret 2008 av tidningen *MikroBitti*.

Sekundär litteratur:

ATK-sanakirja. (2008). Helsinki: Talentum.

Brown, A., Lepämaa, A. N. & Silfverberg L. (2008). *Miten sanoja johdetaan. Suomen kielen johto-oppia*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Dahlstedt, K-H., Bergman G. & Ståhle, C. I. (1962). *Främmande ord i nusvenskan*. Stockholm: Svenska bokförlaget.

Edlund, L. E. (1988). Franskans inflytande på svenskans ordförråd – några tankar kring ett kapitel i vår språkhistoria. I Pettersson, G. (red). *Studier i svensk språkhistoria*. Lund: Studentlitteratur, 23-42.

Edlund, L-E. & Hene, B. (1992). *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Finland: Förlags AB Wiken.

Grönholm, M. (1988). *Ruotsalaiset lainasanat Turun murteessa*. Turku: Åbo Akademis förlag.

Gunnarsson, B.-L. (1987). Facktexten och den sociala kontexten. En analysmodell. I Gunnarsson B. L. (red.), *Facktext*. Ord och stil 18, Malmö: Liber, 72-103.

Gunnarsson, B.-L. (1987). Inledning. I Gunnarsson B. L. (red.), *Facktext*. Ord och stil 18, Malmö: Liber, 9-15.

Hakulinen, L. (1969). *Suomen kielen käännoislainoja*. Helsinki: SKS.

Hiidenmaa, P. (2003). *Suomen kieli – who cares?* Helsinki: Otava.

Holmberg, D. (2009). Hjälp – ett lånord. *Språktidningen*, 4/2009, 44-48.

Häkkinen, K. (1990). *Mistä sanat tulevat*. Helsinki: SKS.

- Jaakohuhta, H. (2004). *PC-sanakirja*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Järvinen, P. (2003). *IT-tietosanakirja*. Jyväskylä: Docendo.
- Kotilainen, L. (2008). Englanti suomenkielisissä chat-keskusteluissa. I Onikki-Rantajääskö, T. & Siirainen, M. (red.), *Kieltä kohti*. Keuruu: Otava, 128-144.
- Kotsinas, U. B., (1988). Stockholmspråk i förändring. I Pettersson, G. (red). *Studier i svensk språkhistoria*. Lund: Studentlitteratur, 133-147.
- Leppänen, S. & Nikula, T. (2008). Johdanto. I Leppänen, S., Nikula, T. & Kääntä, L. (red). *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä suomessa*. Helsinki: SKS, 9-40.
- Liljestrand, B. (1975). *Så bildas orden*. Lund: Studentlitteratur.
- Liljestrand, B. (1993). *Språk i text. Handbok i stilistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung, M. (1988). *Skinheads, hackers & lama ankor. Engelskan i 80-talets svenska*. Stockholm: Bokförlaget Trevi AB.
- Markowski, A. (2009). Hemvärnet mot engelska. *Språktidningen*, 4/2009, 52.
- Melander, B. (1987). Något om populärvetenskapliga texter och populärvetenskapligt språk. I Gunnarsson B. L. (red.), *Facktext*. Ord och stil 18, Malmö: Liber, 104-124.
- Muhonen, A. (2008). Sheikataan like a polaroid picture. I Leppänen, S., Nikula, T. & Kääntä, L. (red.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä suomessa*. Helsinki: SKS, 169-202.
- Nikander, M-L. & Jantunen, A. (2003). *Ruotsin kielioppi*. Keuruu: Otava.
- Nordberg, B. (1985). *Det mångskiftande språket. Om variation i nuskvenskan*. Malmö: Liber Förlag.
- Nordman, M. (1992). *Svenskt fackspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Näslund, H. (1991). *Referens och koherens i svenska facktexter*. Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.
- Paakinen, T. (2008). ”Coolia” englantia suomalaisissa mainoksissa. I Leppänen, S., Nikula, T. & Kääntä, L. (red.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä suomessa*. Helsinki: SKS, 299-329.
- Piirainen-Marsh, A. (2008). Koodinvaihto kontekstivihjeenä videopelitalanteessa. I Leppänen, S., Nikula, T. & Kääntä, L. (red.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin*

käytöstä suomessa. Helsinki: SKS, 136-168.

- Pitkänen-Huhta, A. (2008). Kielellinen leikittely oppilaiden teksteihin liittyvissä keskusteluissa. I Leppänen, S., Nikula, T. & Kääntä, L. (red.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä suomessa.* Helsinki: SKS, 107-135.
- Pulkkinen, P. (1984). *Lokarista sponsoriin. Englantilaisia lainoja suomen kielessä.* Helsinki: Otava.
- Sundgren, E. (2004). *Språklig variation och förändring. Exemplet Eskilstuna.* Lund: Studentlitteratur.
- Thorell, O. (1984). *Att bilda ord.* Stockholm: Skriptor Förlag.
- Thorell, O. (1982). *Svensk grammatik.* Stockholm: Esselte Studium.
- Thorell, O. (1981). *Svensk ordbildningslära.* Stockholm: Esselte Studium.
- Virkkula, T. (2008). Työntekijöiden kokemuksia englannista yritysmaailman yhteisenä kielenä. I Leppänen, S., Nikula, T. & Kääntä, L. (red.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä suomessa.* Helsinki: SKS, 382-420.

Elektroniska källor:

- Holm, K. (2005). *Engelska i svenskan.* [Online]. Tillgänglig <http://www.sprakforsvaret.se/sf/index.php?id=216> 20.9.2009 kl 18.10
- Järvinen, P. (1997). *Internet rapistaa kieltä.* [Online]. Tillgänglig <http://www.pjoy.fi/lehdet/hs310197.htm> 12.8.2009 kl 9.40
- Karlsson, F. (1997). *Språkens öde - mötet med informationsteknologin och dess språk.* [Online]. Tillgänglig <http://www.ling.helsinki.fi/~fkarlss/nradet.html> 11.8.2009 kl 8.00
- Karlsson, O. (1999). *Mail och site - betydelseförändringar av engelska lånord.* [Online]. Tillgänglig <http://www.nada.kth.se/dataterm/artikel-1.html>, 24.8.2009 kl 18.40
- Karvinen, P. (2007). *Internet ei tuhoa suomen kieltä.* [Online]. Tillgänglig <http://media.oamk.fi/vienetti/?p=640> 1.9.2009 kl 12.59.
- Lehtinen, A. P. (2009). *Suomen kielen kaventuminen huolestuttaa kielenhuoltajia.* [Online].

<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Suomen+kielen+kaventuminen+huolestuttaa+kielenhuoltajia/1135248265067> 8.8.2009 kl 10.20

Lerneby, M. (2006). *Datorspråk på gott och ont*. [Online]. Tillgänglig <http://www.sprakforsvaret.se/sf/index.php?id=351> 15.6.2009 kl 15.00

Remes, M. (2004). *Englannin kielen rynnistys internetissä jatkuu*. [Online]. Tillgänglig <http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=42456&contentlan=1&culture=fi-FI> 15.6.2009 kl 13.20

Reuter, M. (2001). *Om språkförändringar*. [Online]. Tillgänglig <http://www.kotus.fi/index.phtml?l=sv&s=1834> 22.3.2009 kl 18.50

Rudolf, C. (2008). *Internet – Ett språkperspektiv*. [Online]. Tillgänglig <http://www.mjukvara.se/blogg/tag/datorsprak/> 15.6.2009 kl 12.25

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. [Online]. Tillgänglig <http://www.svenskaakademien.se/web/Ordlista.aspx> 23.11.2009 kl 13.20

Svenska datatermgruppen. [Online]. Tillgänglig <http://www.nada.kth.se/dataterm/index.html>. 25.11.2009 kl 06.15.

Wikipedia. [Online]. Tillgänglig <http://fi.wikipedia.org/wiki/Subwoofer> 23.11.2009 kl 15.30

Wikipedia. [Online]. Tillgänglig <http://fi.wikipedia.org/wiki/3D> 21.11.2009 kl 14.25

Wikipedia [Online]. Tillgänglig <http://fi.wikipedia.org/wiki/Hakkeri> 24.11.2009 kl 19.50

<http://windows.microsoft.com/sv-SE/windows-vista/Rip-music-from-a-CD>. [Online]. 15.11.2009 kl 13.15.

BILAGA

Direkta lån

Direkta lån i *PC För Alla* är enkla ord, sammansättningar och initialord: *communities, deal, phishing, pharming, gadget, party, processor, hits, switch, design, router, avatar, action, story, support, cloak, så kallade "botnets", s.k. "skins", laptop, superstar, spamfilter, firewire, backup, rootkits, spyware, keyboard, webcam, rockriffs, headset, widescreen, gamer, homestaging, megapixels, subwoofer, gamepanel, smartphone, pacemaker, gigabyte, layout, adware, scrapbooking, antivirusprogram, fps, vhs, pc, hd, adsl, gps, wlan, hdmi, hd-dvd, vst-plugins, hi-tech, USB-hub, e-sata, d-lightning, cool, best, trojan, live, crazy, sober, deluxe, offline och online.*

Det finns också korta uttryck och fraser: *line in, line out, maximum armor, maximum speed, maximum strength, "feign death", så kallat social gaming, computer superstore, all inclusive, be sure, do more, sure you can, we protect your digital worlds, "Say hi to Ipod, say bye bye to your harddrive", Making your online experience a sure thing, 1000 songs in your pocket och Life's good when you see things differently.*

De direkta lånen i *MikroBitti* är enkla ord, sammansättningar, initialord och -förkortningar och korta uttryck: *zombie, provider, zoom, show, subwoofer, desktop, downsampling, soundtrack, keystone, stormtrooper, switching power amplifier, liquid crystal display, digital light processing, liquid crystal on silicon, special edition, tilt wheel, digital zoom, primus motor, pc, lcd, vga, dvi, avchd, hdmi, url, lcos, full hd, freedb, native, neutral, relay, Rock Solid, Heart Touching, she's got the best figure of them all, you can, Performance to go och Believe it.*

Översättningslån

Översättningslånen i *PC För Alla* är enkla ord, sammansättningar och initialord: *minne, mus, brandvägg, hårdvara, mjukvara, fullversion, operativsystem, webbkamera, mediecenter, webbläsaren, hårddisk, kortläsare, sökmotor, livsstil, vitbalans, responstid, tredimensionell, diskussionsforum, webbtjänst, minneskortsläsare, webbmejl-tjänst, satellitnavigeringssystem, usb-minne, it, dvd-brännare* och *trådlös*.

Uttryck och fraser är följande: *brinna dvd-skivor, logga in, mixa ihop* och *allt-i-ett*.

Översättningslånen i *MikroBitti* är enkla ord, sammansättningar och korta uttryck : *palvelin, sovellus, suoritin, hiiri, muistikortti, hermokeskus, vasteaika, käyttöjärjestelmä, käyttöliittymä, vertaisverkko, hakukone, bottiohjelmisto, roskapostittaja, roskaposti, lukulaite, palomuuuri, emolevy, päätevahvistin, maailmantalous, esivahvistin, muisti, muistitikku, palveluntarjoaja, valkotasapaino, kotiteatteri, pikaviestin, webbiselain, sanapeli, nestekidenäyttö, muistikortinlukija, videoeditointisovellus, kasvojen kohotusta, kuva-kuvassa, tee-se-itse, tee-se-itse-versio, tee-se-itse-meininki, kolmiulotteinen* och *langaton*.

Ordlån

Ordlån i *PC För Alla* är olika långt anpassade: *sajten, gejmern, partitioner, noter, hackare, finesser, servrar, tipsar, uppgraderingar, trafik, kreativitet, rekryterare, generationer, tajmning, mejl, fejk, konsol, mappar, filer, fajter, trojaner, webb, buggar, blogg, accessoarer, internetbank, kontrasten, kamera, modem, filmer, produkt, poddradio, signal, komponent, trender, mikrofon, kombination, Internet, hådrock, (de senaste) hitsen, gpsier, processorerna, projektor, muggar, surfa, dejta, beama, dissa, chatta, zooma, rippa, messa, googla, digga, uppgradera, installera, forma, konfigurera, mejla, testade, fokuserar, synkronisera, kontrollerar, konvertera, guida, kommunicera, formatera, packa, planera, indikera, rekommendera, programmera, konsumera, chockera, matcha, riskera, placera, rappa, uppdatera, kompromissa, backa upp, speciellt, officiell, mobil, gigantisk, nostalgiska, kompatibel, komplett, monstruös, bisarr, ekonomiskt, fejkad, effektivt, coola och den coolaste*.

Ordlånen i *MikroBitti* är enkla ord, sammansättningar, initialförkortningar och korta uttryck: *tagi, blogi, chatteihin, pikseli, kontrasti, projektori, ekstroissa, impedanssi, hakkeri, navigaattori, piratismi, lanit, diskantti, emulaattori, Internet, mikrofonit, tutoriaali, boksi, moderaatio, prosessori, clubilla, soundi, botit, foorumeilla, komponentti, konsoli, formaatti, standardi, angstia, detalji, riffeistään, jazzin, trashia, delegoinnilla, terroristi, navigointia, genre, hubi, nickeilla, spämmääminen, sample, luxusta, traileri, pädi, avatarit, synthien, synthaus, puzzlea, kustomoitavuus, tuunailu, taklaus, piñata, videoblogeja, megapikseli, kyberavaruus, podcasteja, megatavu, gamescoret, teraflopsia, subwooferien, photosynthaus, freestylessä, offroadille, bootlegeilla, videochatit, äänichat, digipokkari, firmwarejen, digiboksi, videoprojektori, videofriikki, koodekkipaketti, blu ray:lla, peeeelle, hd-dvd, skrollaavia, digitaalinen, mobiili, autenttinen, (viisi)pädininen, pedantti, interaktiivinen, pikselöidä, surffata, zoomata, striimata, ripata, rippaamalla, synthaamisiin, kyberneettisesti, hifistyneempää soundia och jöötteborgin deathia.*

Blandlån

Blandlån i *PC För Alla* är sammansättningar och initialförkortningar: *piercingverkstad, onlinedelen, flashminne, open source-projekt, dating-sajter, partyspelen, designdatorer, superkretsar, en backup-kopia, play-knappen, deluxe-utgåva, bluray-spelare, desinglur, bluetooth-funktion, widescreenskärm, rock'n'roll-drömmande, partylire, partygrej, partydödaren, bluetooth-krets, gamingmus, expresscardkortplats, surroundeffekter, communitysajter, online-läge, offline-läge, onlinespelandet, westernnostalgi, westernhjälten, online-hoten, utskriftslayout, actionäventyr, mp3-spelare, pc-skydd, DVD-skatten, 3g-nätet, 3g-telefoner, hd-bluffen, it-hot, ip-telefoni, it-jättar, 3d-spel, "full hd"-kvalitet, webb-tv, pc-tidning, pc-kusiner, 3d-grafiken, sli-koppling, hdmi-kontakt, ip-nummer, sd-kort, voip-tjänst, pc-spelet, pc-versionen, pdf-fil, usb-sticka, hd-sändningar, CSI-wannabepoliserna, mpeg-formatet, cd-skiva, dvd-skiva, cd-läsare, led-teknik, gps-navigatorn, ultralätta, supersnabb, supersmart, superavancerad, (det sociala spelandets) grand old lady, och Smidig videoåtergivning med trace free technology.*

Blandlånen i *MikroBitti* är till största delen sådana ord som innehåller en initialförkortning: *HD-videokamerat, full hd-näytöt, hifi-kaiutin, OLED-näyttö, Bluetooth- ja WLAN-yhteydet,*

mp3-soitin, USB-liitäntä, DVD-asema, 3d-mallin, gps-vastaanotin, fm-radio, usb-laite, vhs-video, pc-virtalähde, lcd-televisio, dvi-liitäntä, Full HD-ominaisuudet, DS-käsisikonsoli, sd-korttipaikka, cd-sinkut, adsl-modeemi, micro-sd-muistikortteja, usb-lukija, micro-sd-kortti, rss-muodossa, captcha-tarkistukset, captcha-kuvatiedosto, super-DoS-hyökkäys, gps-navigointilaite, gps-järjestelmä, gps-satelliitti, gps-paikannin, gps-huijaus, dvd-levy, pc-kone, hd-materiaalilla, ev-do-mobiiliverkko, usb-kaapeli, Full HD -teräväpiirtotarkkuudella, media-pc, cmos-kuvakenno, lcd-tekniikan, jpeg-kuvaa, usb-piuha, av-kaapeli, e-sata-liitin, dvb-t-televisiokortti, pcmcia-kortti, mpeg-2-/mpeg-4-muotoihin, VGA-videotallennus, led-taustavalaistus, dlna-verkkotallentimien, pc-runko, led-taustavalot, hd-lähettykset, ts-formaatti, bda-ajureiden, hd-kanavalta, 3g-verkoissa, www-selain, olohuone-pc:n, media-pc:tä, lcd-näyttö, RRS-utisille (RSS-?), ISO-herkkyys, pci-(lisävirta)liitin, LED-valoin, USB 2.0. hub -hiirimaton, drm-suojaus, hdmi-liitin, dvi-liitin, vga-liitin, s-video-liitin, iPod-sukupolvi, rca-sisäänmeno, da-muunnin, dvb-h-viritin, jpeg-pakkaus, vga-tarkkuus, pc-kokoonpano, hd ready-televisio, full hd-televisio, bd-asema, hd-äänimuoto, super audio cd:tä, full hd-kuvaa, avchd-standardi, full hd -näyttölaite, hd-videokuvaaja, hd-kameran, avchd-video, sdhc-kortti, 3D-grafiikka, usb-muistitikku, s/pdif-liitännällä, cd-levy, dvd-soitin, hdmi-kaapeli, hdmi cec-ohjaus, divx-tukea, vga-johto, rgb-avaruus, srgb-avaruus, usb-keskitin, hdcp-tuki, full hd-määrittäjä, html-koodaus, www-palvelu, drm-käyttörajoitus, css-koodaus, mp3-tiedosto, mini-dv-kamera, rss-sivulle, rss-tekniikkaa, rss-lukuohjelmaasi, RSS-kuvaketta, rss-lukija, hifi-harrastaja, full hd-tykki, hd-kuvalähde, lcd-, dlp- ja lcos-ratkaisuja, 3lcd-tekniikaksi, full hd-resoluutio, lcd-projektori, lcd-tykki, dlp-tekniikka, rgb-perusvärejä, dlp-tykki, dlp-projektori, lcd-kuvaa, lcos-tekniikka, lcd-nestekidepaneeli, dlp-mikrokidepaneeli, HD-kuvalähde, hdmi-ottoja, cd-tykki, crt-tietokonenäyttö, www-sivu, hi-tech-haarniskoineen, avi-videoihin, rss-kanavia, 3D-elokuvien, ssd- eli flash-kiintolevy, wlan- ja hsdpa-datayhteydet, pc-tietokoneista, hc-maiset, led-taustavalollinen, cmos-tyyppinen, usb-liitäntäinen och hdmi-tyylinen.

Det finns också sammansättningar och en fras: *blu-ray-soittimet, lightscribe-tuella, miniplugliitäntä, web-kamera, flash-muistin, webmail-palvelu, zombie-tietokone, top-10-lista, rankinglista, petaflops-luokkaan, Blu-ray levy, blingbling-valoja, firewire-liitin, flash-levyt, blu-ray-elokuvien, plasma-verrokki, luxus-tunnetta, displayport-liitin, high end-versio, slim-malli, pelitrailer, blu-ray-testaaja, still-kuvia, blu ray -aika, login-kenttä, password-kenttä, underground-muusikko, underground-piirit, underground-musiikin, bulletin-massatiedote, indie-artisti, keystone-korjaus, gain-arvo, puzzlepelejä, flash-pelejä, puzzlehyppely,*

pokemonmentaliteetilla, goatsekentistä, piñata-eläin, offroad-pelit, arcade-hengessä, race-kisa, sprint-kisa, superautollakin, puzzlelogiikkaa, country-iskelmä, popsovittaja, death-örinätkin, melodeath-yhtyeen, science fiction -elokuvaan, freestyle-kilpailut, ensisingle, flash-pohjaista, "right wing"- ja "defenceman"- niminen, livenomainen, metal-core-henkinen och Thanks for the add-henkinen.

Konstruktionslån

*I PC För Alla finns det konstruktionslånen *gejmers*, *gps:en är här för att stanna*, *ha full kontroll över* och ordet *du* i fraserna *Trycker du nedåt eller till höger på styrkorset eller kanske raderar en bokstav med c-knappen när du messar...* och *Främre knappsatsens knappar sitter dumt – du startar lätt mediespelaren av misstag.**

*I MikroBitti finns betydelsen *sinä* som ett konstruktionslån i fraserna *Mikäli ostat levyn, saat mp3-soittimille optimoitua pilalle kompressoitua kuraa. Jos taas kopioit levyn peliversion laittomasti netistä, saat laadukkaampaa dynaamista ääntä.**